

DET KONGELIGE
JUSTIS- OG BEREDSKAPSDEPARTEMENT

Prop. 52 L

(2025–2026)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Endringer i skadeserstatningsloven
(inntektstapserstatning til barn
– kapitaliseringsrente)

Innhold

1	Proposisjonens hovedinnhold	5	6.2	Høringsinstansenes syn	26
			6.3	Departementets vurdering	26
2	Bakgrunn	7	7	Overgangsregler	27
3	Gjeldende rett	11	7.1	Forslaget i utredningen	27
			7.2	Høringsinstansenes syn	28
4	Endringer i inntektstaps-		7.3	Departementets vurdering	29
	erstatningen	14	8	Økonomiske og administrative	
4.1	Forslaget i utredningen	14		konsekvenser	30
4.2	Høringsinstansenes syn	18	9	Merknader til de enkelte	
4.3	Departementets vurdering	19		bestemmelsene	31
5	Inntektstapserstatningen i			Forslag til lov om endringer i	
	vergemålstilfeller	20		skadeserstatningsloven	
5.1	Forslaget i utredningen	20		(inntektstapserstatning til barn	
5.2	Høringsinstansenes syn	22		– kapitaliseringsrente)	33
5.3	Departementets vurdering	22			
6	Erstatning for				
	hjemmearbeidstap	25			
6.1	Forslaget i utredningen	25			

DET KONGELIGE
JUSTIS- OG BEREDSKAPSDEPARTEMENT

Prop. 52 L

(2025–2026)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Endringer i skadeserstatningsloven (inntektstapserstatning til barn – kapitaliseringsrente)

*Tilråding fra Justis- og beredskapsdepartementet 27. mars 2026,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Støre)*

1 Proposisjonens hovedinnhold

I proposisjonen foreslår Justis- og beredskapsdepartementet endringer i skadeserstatningsloven § 3-2 a om standardisert inntektstapserstatning til barn. Forslaget i proposisjonen innebærer en oppjustering av erstatningen som ytes etter bestemmelsen. Bakgrunnen for endringen er at de standardiserte erstatningsbeløpene som følger av barneerstatningsbestemmelsen i § 3-2 a er basert på en annen kapitaliseringsrente enn den som benyttes ved utmåling av personskade etter skadeserstatningslovens alminnelige regler, jf. skadeserstatningsloven § 3-9 annet ledd og forskrift om kapitaliseringsrente etter skadeserstatningsloven. Forslagene i proposisjonen bygger generelt på at tilsvarende kapitaliseringsrente som benyttes ved utmåling av personskade etter de alminnelige reglene i skadeserstatningsloven, også skal legges til grunn for utmåling etter barneerstatningsreglene. Dette vil øke erstatningsbeløpene.

Standardisert inntektstapserstatning til barn etter § 3-2 a fastsettes etter en tofasemodell, der

erstatningen for fase 1 skal dekke den skadelidtes inntektstap frem til og med det året vedkommende fyller 21 år, mens erstatningen for fase 2 skal dekke inntektstap etter dette året. Bestemmelsen i § 3-2 a angir hovedprinsippene for erstatningsutmålingen, mens nærmere regler er gitt i forskrift om standardisert inntektstapserstatning til barn. I § 3-2 a tredje ledd første punktum – som gjelder erstatning for fase 2 etter det året den skadelidte fyller 21 år – er det angitt et antall G som utgjør den såkalte grunnerstatningen for inntektstap ved 100 prosent ervervsuførhet. I den gjeldende bestemmelsen er denne erstatningen fastsatt til 50,8 G. Dersom utmålingen skjer et senere år, fastsettes erstatningen til 51,8 G, jf. tredje ledd annet punktum. Med G menes folkestrygdens grunnbeløp. Forslaget i proposisjonen innebærer at de nevnte G-tallene heves til henholdsvis 63,4 og 64 G.

I tilfeller der det er sannsynliggjort at den skadelidte vil ha behov for verge i voksen alder,

og at erstatningen vil bli forvaltet av statsforvalteren etter reglene i vergemålsloven, er det foreslått en høyere grunnerstatning. I disse tilfellene vil investeringsmulighetene være begrenset siden forvaltning etter vergemålslovens regler innebærer at midlene skal plasseres som bankinnskudd. Det foreslås derfor at erstatningen for vergemålstilfellene baseres på en lavere kapitaliseringsrente (1,5 % i stedet for 2,5 %) – noe som vil gi en høyere erstatning. G-tallene foreslås i disse tilfellene hevet til henholdsvis 77,2 og 77,3 G.

I proposisjonen foreslås det videre en endring i § 3-2 a syvende ledd, som gjelder erstatning for tap av verdien av arbeid i hjemmet. Forslaget innebærer at det også for slik erstatning foretas en oppjustering av det antall G erstatningen skal fastsettes til. Slikt tap skal etter bestemmelsen erstattes med 4 G ved varig tap av evnen til å utføre en vesentlig del av tyngre hjemmearbeid (bokstav a), eller 8 G ved varig tap av evnen til å utføre en vesentlig del også av lettere hjemmearbeid (bokstav b). Erstatningen for hjemmearbeidstap foreslås oppjustert til henholdsvis 5 og 10 G. Også her er det angitt et høyere antall G i tilfeller der det er sannsynliggjort at erstatningen vil bli forvaltet etter vergemålsloven, 6,5 G for tap som nevnt i bokstav a og 13 G for tap som nevnt i bokstav b.

I tillegg foreslås det et nytt trettende ledd i § 3-2 a som fastsetter at Kongen i forskrift kan fastsette særlige utmålingsregler for tilfeller der det er sannsynlig at erstatningen skal plasseres som bankinnskudd etter vergemålsloven § 51 første ledd. Forslaget har bakgrunn i at § 3-2 a flere steder gir anvisning på at nærmere regler om fastsettelse av erstatning skal gis av Kongen i forskrift. Nytt trettende ledd innebærer at erstatningsbeløpene i slike forskriftsregler vil kunne baseres på en lavere kapitaliseringsrente for vergemålstilfellene.

Proposisjonen følger opp forslag til lovendringer i en utredning om endringer i reglene om standardisert utmåling av inntektstapserstatning til barn og reglene om standardisert erstatning etter yrkesskadeforsikringsloven, foretatt av professor Bjarte Askeland for departementet. Videre oppfølging av utredningen vil også kreve forskriftsendringer. For barneerstatningens del kreves det endringer i forskrift til skadeserstatningsloven om standardisert inntektstapserstatning til barn. For yrkesskadeerstatning kreves det endringer forskrift om standardisert erstatning etter lov om yrkesskadeforsikring. Disse forskriftsendringene vil bli gjennomført i egne prosesser.

2 Bakgrunn

Den alminnelige regelen i norsk rett er at når vilkårene for erstatning er oppfylt, skal den skadelidte ha full erstatning for sitt økonomiske tap. På personskaderettens område fremgår prinsippet om full erstatning av skadeserstatningsloven § 3-1.

Som hovedregel utmåles erstatningen individuelt. Skadeserstatningsloven § 3-1 første ledd fastsetter at erstatning for skade på person skal dekke lidt skade, tap i framtidig erverv og utgifter som personskaden antas å påføre skadelidte i framtiden. På enkelte områder er det imidlertid gitt regler om en standardisert erstatningsutmåling, det vil si at erstatningen utmåles etter faste satser, og ikke etter en beregning av det konkrete tapet i den enkelte sak. Dette er tilfellet for inntektstapserstatning til barn og erstatning etter yrkesskadeforsikringsloven. For inntektstapserstatning til barn er det gitt slike standardiserte erstatningsregler i skadeserstatningsloven § 3-2 a og forskrift gitt i medhold av bestemmelsen. Disse reglene omtales nærmere i punkt 3.

Utgangspunktet i skadeserstatningsloven § 3-9 er at erstatning for personskade fastsettes til en engangssum. Når engangserstatning skal tilkjennes for framtidig tap (tap av framtidig inntekt og framtidige utgifter), må tapet neddiskonteres til en nåverdi. Ved utmålingen forutsettes det at erstatningsbeløpet investeres, og at det oppnås en viss avkastning. Det må derfor foretas en beregning av hvor stort engangsbeløpet må være for at det tilkjente beløpet og avkastningen til sammen vil dekke det framtidige tapet. Ved denne beregningen benyttes en kapitaliseringsrente som gir uttrykk for hvilken avkastning man må kunne forvente at den skadelidte vil oppnå, med fratrekk for antatt inflasjon. Jo høyere kapitaliseringsrente som legges til grunn ved beregningen, desto lavere blir erstatningsbeløpet.

Kapitaliseringsrenten ble tidligere fastsatt av domstolene i forbindelse med erstatningsutmålingen i den enkelte sak. I 2014 kom Høyesterett til at kapitaliseringsrenten som hovedregel skulle være 4 %, se avgjørelsen i Rt. 2014 s. 1203. Ved en lovendring i 2021 ble det innført en ny bestemmelse i skadeserstatningsloven § 3-9 annet ledd

som gir hjemmel for at kapitaliseringsrenten kan fastsettes i forskrift. Bestemmelsen lyder slik:

«Kongen kan i forskrift fastsette en kapitaliseringsrente (realrente) som skal anvendes for å komme frem til nåverdien av framtidig tap når erstatningen fastsettes til en engangssum. Hvis særlige hensyn tilsier det, kan retten anvende en annen rente enn den som følger av forskrift gitt i medhold av første punktum. Kongen kan fastsette en egen kapitaliseringsrente (realrente) som kan anvendes i tilfeller der erstatningen fullt ut eller delvis skal plasseres som bankinnskudd etter vergemålsloven § 51 første ledd.»

Med hjemmel i § 3-9 annet ledd er det i forskrift 26. august 2022 nr. 1482 om kapitaliseringsrente etter skadeserstatningsloven gitt regler om hvilken kapitaliseringsrente som skal benyttes. Etter forskriften § 2 er kapitaliseringsrenten for personskadeerstatning som utmåles etter de alminnelige reglene i skadeserstatningsloven, 2,5 %. Det kan benyttes en kapitaliseringsrente på 1,5 % i tilfeller der erstatningen skal plasseres som bankinnskudd etter reglene i vergemålsloven. Forskriften trådte i kraft 1. oktober 2022.

Forskriften får ikke anvendelse for personskadeerstatning som utmåles etter andre regler enn de alminnelige reglene i skadeserstatningsloven. Kapitaliseringsrenten som er fastsatt i forskriften, gjelder med andre ord ikke ved utmåling av inntektstapserstatning til barn. De standardiserte barneverstatningsreglene i skadeserstatningsloven § 3-2 a og forskrift gitt i medhold av bestemmelsen er basert på en kapitaliseringsrente på 4 %. Kapitaliseringsrenten fremgår her ikke eksplisitt av reglene, men er bygget inn i beregningen av de standardiserte erstatningsbeløpene. Reglene om inntektstapserstatning er dermed basert på en kapitaliseringsrente som er høyere enn den som er fastsatt i den nevnte forskriften om kapitaliseringsrente etter skadeserstatningsloven. Også reglene om standardisert erstatning etter yrkesskadeforsikringsloven bygger på en avvikende kapitaliseringsrente.

På denne bakgrunn ga Justis- og beredskapsdepartementet 29. november 2023 professor Bjarte Askeland i oppdrag å foreta en utredning om endringer i reglene om standardisert utmåling av inntektstapserstatning til barn og standardisert erstatning etter yrkesskadeforsikringsloven. I mandatet for utredningen punkt 2 uttales det:

«Utrederen skal utrede og foreslå endringer i skadeserstatningsloven § 3-2 a, forskrift 16. februar 2018 nr. 236 om standardisert inntektstapserstatning til barn og forskrift 21. desember 1990 nr. 1027 om standardisert erstatning etter lov om yrkesskadeforsikring, som følge av endret kapitaliseringsrente i forskrift 26. august 2022 nr. 1482 om kapitaliseringsrente etter skadeserstatningsloven (gitt med hjemmel i skadeserstatningsloven § 3-9 annet ledd). Forslagene til endringer skal baseres på at den gjeldende kapitaliseringsrenten som benyttes ved utmåling av personskade etter de alminnelige reglene i skadeserstatningsloven, også legges til grunn ved utmåling etter de nevnte standardiserte reglene.

Utrederen skal vurdere konsekvensene av forslagene til endringer som følge av at det legges til grunn en ny kapitaliseringsrente. Der som utrederen finner at forslagene får konsekvenser som medfører behov for andre endringer eller tilpasninger i regelverket om standardisert utmåling av inntektstapserstatning til barn og standardisert erstatning etter yrkesskadeforsikringsloven, skal slike endringer eller tilpasninger foreslås. Utrederen skal også vurdere spørsmål om overgangsordninger knyttet til endringer i de nevnte reglene.

Økonomiske og administrative konsekvenser av forslagene til endringer skal vurderes så langt utrederen har forutsetninger for å gjøre det.»

Utredningen ble overlevert departementet 1. mars 2024. I punkt 1.3 er det gitt følgende sammendrag av utredningens innhold:

«Utredningen inneholder beregninger av nye tallverdier for ulike kategorier av skadelidte som har krav på erstatning etter yrkesskadeforskriften og etter reglene om barneverstatning. Utreder har i samråd med aktuar gjort beregninger av konsekvenser av ny kapitaliseringsrentefot for samtlige erstatningsposter. Lavere kapitaliseringsrentefot leder matematisk til at erstatningsbeløpene skal oppjusteres. Dette er et stykke på vei gjort på rent matema-

tisk grunnlag, men det er for en stor del av erstatningspostene gjort justeringer ut fra ulike rettslige betraktninger som har grunnlag i praksis på området.

For mange av postene har det vært nødvendig å fastsette et prosentuell tillegg til erstatningen som representerer kompensasjon for skatteulempe forbundet med å få erstattet fremtidstap i et engangsbeløp. For poster under barneverstatningsreglene som gjelder lange tidsrom har utreder satt skatteulempetillegget til 20 %. Ut fra en avveining av ulike hensyn er det satt samme skatteulempetillegg for skadelidte barn under vergemål som for andre skadelidte barn.

På yrkesskadeerstatningens område har det vært nødvendig å justere erstatningsnivåene som følge av at skatteulempen antas å være noe lavere enn det som ble lagt til grunn ved yrkesskadeforskriftens vedtakelse i 1990.

Utredningen inneholder i tillegg til nye tallverdier på de ulike postene i punkt 3.8 en gjennomgang av ulike forutsetninger som har endret seg siden yrkesskadeforskriften trådte i kraft i 1990, og hvilke konsekvenser de endrede forutsetninger bør få. Utredningen inneholder videre i samme punkt en gjennomgang av domstolsavgjørelser som viser problematiske punkter i dagens regelverk.

Utredningen konkluderer i punkt 3.8 med at det viktigste nå er at en forskrift med nye standardiserte erstatningsbeløp basert på 2,5 % og 1,5 % kapitaliseringsrentefot trer i kraft. Det antydes likevel at en del argumenter taler for at yrkesskadeforskriften og hele systemet bar yrkesskadeforskriften med fordel kunne ha vært gjenstand for en mer omfattende utredning med mulig revisjon til følge.»

Justis- og beredskapsdepartementet sendte utredningen på høring 6. mai 2024. Høringsfristen var 20. august 2024. Utredningen ble sendt til følgende høringsinstanser:

Departementene

Høyesterett
Lagmannsrettene
Bergen tingrett
Kristiansand tingrett
Nord-Troms tingrett
Oslo tingrett
Stavanger tingrett
Sør-Trøndelag tingrett

Arbeids- og velferdsdirektoratet

Barneombudet	Juridisk rådgivning for kvinner
Datatilsynet	Juristforbundet
Domstoladministrasjonen	Juss-Buss
Erstatningsnemnda for voldsofre	Jussformidlingen i Bergen
Finanstilsynet	Jusshjelpa i Nord-Norge
Forbrukertilsynet	Kongelig Norsk Automobilklub
Helsedirektoratet	KS
Helseklage	Landsforeningen for voldsofre
Kontoret for Voldsoffererstatning	Landsorganisasjonen i Norge
Kreftregisteret	Lastebileiernes Forening
Likestillings- og diskrimineringsombudet	MC-rådet
Norges institusjon for menneskerettigheter (NIM)	Motorførernes Avholdsforbund
Norsk Pasientskadeerstatning	Nasjonalt støttegruppenettverk
Politidirektoratet	Nei til EU
Regelrådet	NHO Logistikk og Transport
Regjeringsadvokaten	Norges Automobil-Forbund
Riksadvokaten	Norges Bilbransjeforbund
STAMI – Statens arbeidsmiljøinstitutt	Norges Bilutleieforbund
Statens pensjonskasse	Norges Bondelag
Statens sivilrettsforvaltning	Norges Fiskarlag
Statens vegvesen	Norges Handikapforbund
Statistisk sentralbyrå (SSB)	Norges Lastebileier-Forbund
Statsforvalterne	Norges Rederiforbund
Stortingets ombud for kontroll med forvaltningen	Norges Røde Kors
Trygderetten	Norges Taxiforbund
Fylkeskommunene	Norges Turbileierforbund
Bergen kommune	Norges Veteranforbund for internasjonale Operasjoner (NVIO)
Kristiansand kommune	Norsk Bonde- og småbrukarlag
Oslo kommune	Norsk Folkehjelp
Stavanger kommune	Norsk Forbund for Utviklingshemmede
Trondheim kommune	Norsk Forsikringsjuridisk Forening
Advokatforeningen	Norsk Motorcykel Union (NMCU)
Akademikerne	NORSKOG
Arbeidsmiljøskaddes landsforening	Norsk Studentunion
Autoriserte Trafikkskolars Landsforbund	Norsk Sykepleieforbund
Befalets fellesorganisasjon	Norsk Tjenestemannslag
Den norske aktuarforening	Norsk Trafikksikkerhetsforbund
Den norske dommerforening	Næringslivets Hovedorganisasjon
Den norske Legeforening	Opplysningsrådet for veitrafikken
Den norske Revisorforening	Pensjonistforbundet
Econa	Personskadeforbundet LTN
Fagforbundet	Profesjonelle Vergers Interesseorganisasjon
Fellesforbundet	Redd Barna
Finansforbundet	Regnskap Norge
Finansklagenemnda	Rettspolitisk forening
Finans Norge	Samarbeidsforumet av funksjonshemmedes organisasjoner (SAFO)
Forbrukerrådet	Samfunnsøkonomene
Frivillige organisasjoners redningsfaglige forum	SMB Norge
Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon	Spekter
Gjeldsoffer-Alliansen	Stiftelsen for industriell og teknisk forskning ved Norges tekniske høyskole (SINTEF)
Handikappede Barns Foreldreforening	Stiftelsen Skagerrak
Hovedorganisasjonen Virke	Syklistenes Landsforening

Trafikkforsikringsforeningen
Trafikkforum
Transportbrukernes Fellesorganisasjon
Transportøkonomisk institutt
Trygg Trafikk
Universitets- og høyskolerådet
Universitets- og høyskoleutdannedes forbund
(UNIO)
Voksne for barn
YS
Yrkesskadeforsikringsforeningen
Yrkesskaddes Forbund
Yrkestrafikkforbundet

Det juridiske fakultet, Universitetet i Bergen
Det juridiske fakultet, Universitetet i Oslo
Det juridiske fakultet, Universitetet i Tromsø
Handelshøyskolen BI (Oslo)
Norges Handelshøyskole (NHH)
Norsk senter for menneskerettigheter

Følgende høringsinstanser har hatt realitets-
merknader til forslagene i utredningen:

Nasjonalt klageorgan for helsetjenesten
Statens Sivilrettsforvaltning

Advokatforeningen
Arbeidsgiverforeningen Spekter
Den Norske Aktuarforening
Finans Norge
Funksjonshemmedes fellesorganisasjon (FFO)
Landsorganisasjonen i Norge
Norsk Sykepleierforbund
Næringslivets Hovedorganisasjon
Personskadeforbundet LTN

Følgende høringsinstanser har gitt uttrykk for at
de ikke har merknader eller ikke ønsker å gi
høringsuttalelse:

Forsvarsdepartementet
Klima- og miljødepartementet

Høyesterett
Borgarting lagmannsrett

Arbeids- og velferdsdirektoratet
Domstoladministrasjonen
Statens Arbeidsmiljøinstitutt
Statistisk sentralbyrå (SSB)

3 Gjeldende rett

Erstatning for skade på person utmåles i utgangspunktet etter reglene i skadeserstatningsloven § 3-1, som fastsetter at erstatning for skade for person skal dekke «lidt skade, tap i framtidig erverv og utgifter som personskaden antas å påføre den skadelidte i framtiden». Utgangspunktet etter § 3-1 er at erstatningen skal utmåles individuelt.

Det følger imidlertid av bestemmelsens fjerde ledd at dersom den skadelidte på skadevirkningstidspunktet ikke har fylt 19 år, utmåles erstatningen for varig tap i erverv etter § 3-2 a. I Prop. 110 L (2014–2015) side 41 uttales at det med skadevirkningstidspunktet siktes til «tidspunktet hvor den skadelidte opplever de første symptomer i form av nedsatt helsetilstand».

Skadeserstatningsloven § 3-2 a fastsetter regler om standardisert inntektstapserstatning til barn. Anvendelsesområdet for bestemmelsen er som nevnt tilfeller der den skadelidte på skadevirkningstidspunktet ikke har fylt 19 år, jf. første ledd. Erstatning for varig tap i erverv, herunder tap i verdien av arbeid i hjemmet (inntektstapserstatning), ytes i slike tilfeller etter reglene i bestemmelsen.

Erstatning for inntektstap utmåles etter bestemmelsen som hovedregel etter en tofasemodell. Denne modellen bygger på forslag i NOU 2011: 16 og Prop. 110 L (2014–2015). Henvisningene til «proposisjonen» i omtalen nedenfor gjelder den nevnte proposisjonen.

Den første delen av tofasemodellen (fase 1) betegnes som overgangserstatningen, og denne reguleres i bestemmelsens annet ledd. Det følger av bestemmelsen at inntektstap frem til og med det året den skadelidte fyller 21 år, erstattes med et antall G (folketrygdens grunnbeløp) etter forskrift gitt av Kongen. I forskrift 16. februar 2018 nr. 236 om standardisert inntektstapserstatning til barn er denne erstatningen nærmere regulert i tabell i forskriften § 1. Overgangserstatningen er basert på medisinsk invaliditet. Det fremgår av annet punktum at det ikke gis overgangserstatning ved lavere medisinsk invaliditet enn ti prosent.

Den andre delen av tofasemodellen (fase 2) er regulert i lovens § 3-2 a tredje ledd. Denne erstat-

ningen gjelder inntektstap «etter det året den skadelidte fyller 21 år» og starter med andre ord der overgangserstatningen slutter. Erstatningen skal som hovedregel utmåles det året den skadelidte fyller 21 år, og skal i så fall utgjøre 50,8 G ved 100 prosent ervervsmessig uførhet, jf. tredje ledd første punktum. Det følger av annet punktum at dersom utmålingen likevel først skjer et senere år, fastsettes erstatningen til 51,8 G. Det fremgår av proposisjonen side 54 at «[n]år erstatningsbeløpet er noe høyere i det sistnevnte tilfellet, skyldes det at det aktuelle inntektstapet først oppstår fra og med det året den skadelidte fyller 22 år, og at erstatningsbeløpet som følger av hovedregelen, er aldersjustert for likviditetsfordelen ved å få utbetalt erstatning ett år før tapsperioden starter». Videre uttales det samme sted at hovedregelen om at oppgjør skal skje det året den skadelidte fyller 21 år, «er ment som en oppfordring til partene om å gjøre opp den siste delen av inntektstapserstatningen på dette tidspunktet, men uten at det er knyttet særskilte sanksjoner til et eventuelt senere oppgjør». Det gis på side 55 uttrykk for at regelen i så måte har karakter av å være en «børregel», og at dette må ses i lys av behovet for fleksibilitet. Det vises til at «[r]ealskaden må ha stabilisert seg, og den skadelidte bør få tid på seg til å gjennomgå eventuelle tiltak i forhold til arbeidslivet».

I proposisjonen er det videre fremhevet at selv om hovedregelen om oppgjørstidspunkt langt på vei er å anse som en «børregel», har den rettslig betydning på ett sentralt punkt. Det presiseres at før det året den skadelidte fyller 21 år, kan ingen av partene ensidig kreve oppgjør av erstatning for den andre fasen, bortsett fra tilfellene der dette er særskilt hjemlet. Videre gis det uttrykk for at særskilt hjemmel for tidligere oppgjør finnes i femte og sjette punktum, se nedenfor.

Erstatningen som er angitt i tredje ledd første og annet punktum, reduseres forholdsmessig dersom den skadelidtes ervervsuførhet er lavere enn 100 prosent, jf. tredje ledd tredje punktum. Fase 2-erstatningen er altså basert på ervervsmessig uførhet, mens fase 1-erstatningen (overgangserstatning) som nevnt er basert på medisinsk

invaliditet. Fastsettelse av ervervsmessig uforhet vil bero på en vurdering av den skadelidtes inntektsmuligheter med og uten skaden.

Fjerde punktum inneholder en særregulering for tilfeller der den skadelidte har en uføregrad som ikke oppfyller kravet for å motta uføretrygd etter folketrygdloven § 12-7. Erstatningen skal i slike tilfeller fastsettes etter regler gitt i forskrift. Slike regler er gitt i forskrift om standardisert inntektstapserstatning til barn § 3.

Det følger av femte punktum at om det er åpenbart at den skadelidte er 100 prosent varig ervervufør, kan erstatningen fastsettes tidligere enn det året den skadelidte fyller 21 år. Det uttales i proposisjonen side 55 at det er liten grunn til å avvente oppgjøret i slike tilfeller. Hjerneskada påført under fødsel nevnes som eksempel her.

Sjette punktum gir uttrykk for at skadevolderen eller dennes representant også når som helst kan oppfylle sin betalingsforpliktelse ved å betale en erstatning som om den skadelidte er 100 prosent varig ervervufør.

Syvende punktum fastsetter at om erstatningen utmåles tidligere enn det året den skadelidte fyller 21 år, skal erstatningsbeløpet aldersjusteres etter regler fastsatt av Kongen i forskrift. Formålet er ifølge proposisjonen side 55–56 å hensynta likviditetsfordelen som oppnås ved å få erstatningen utbetalt på et tidligere tidspunkt. Forskriften § 2 inneholder en tabell med aldersjustering av erstatningsbeløpet i § 3-2 a tredje ledd første punktum ut fra den skadelidtes alder på oppgjørstidspunktet.

I åttende punktum er det gitt en regel om at den erstatningsansvarlige kan pålegges å stille sikkerhet for den skadelidtes krav på erstatning etter tredje ledd.

I den standardiserte erstatningen som er fastsatt i § 3-2 a og forskriftens bestemmelser, er kapitaliseringsrenten innebygget i beregningen. Modellen og erstatningsnivået bygger som nevnt på forslag i NOU 2011: 16 og Prop. 110 L (2014–2015). I proposisjonen side 26 uttales det:

«De nærmere premissene for det foreslåtte erstatningsnivået fremgår ellers av beskrivelsen av utvalgets forslag i proposisjonen punkt 3.2.2. På bakgrunn av Høyesteretts dom inntatt i Rt-2014-1203 går departementet likevel inn for enkelte justeringer i de beregningstekniske forutsetningene som ligger til grunn for utvalgets forslag. Utvalget har generelt tatt utgangspunkt i en kapitaliseringsrentefot på fem prosent ved neddiskonteringen av standarderstatningen og et skatteulempepåslag på 25

prosent, men slik at skatteulempepåslaget er hevet til 30 prosent for skadelidte under 25 år, jf. utredningen punkt 4.4. I Rt-2014-1203 kom Høyesterett til at den alminnelige kapitaliseringsrentefoten burde settes ned til fire prosent samtidig som tillegget for skatteulempe som hovedregel burde settes til 20 prosent. Departementet mener på bakgrunn av dette at neddiskonteringen av standarderstatningen bør ta utgangspunkt i en kapitaliseringsrentefot på fire prosent samtidig som det særlige skatteulempepåslaget for unge skadelidte reduseres forholdsmessig i tråd med reduksjonen i det alminnelige skatteulempepåslaget, dvs. fra 30 til 24 prosent. Dette vil reelt sett medføre en viss økning i erstatningsnivået sammenlignet med utvalgets forslag.»

§ 3-2 a fjerde ledd inneholder regler om varslingsplikt overfor skadelidte om retten til erstatning for fase 2. Skadevolderen eller dennes representant plikter å gi en skadelidt med kjent adresse særskilt melding om rett til oppgjør etter tredje ledd det året den skadelidte fyller 19 år.

Femte ledd gir en regel som i proposisjonen side 56 omtales som «en sikkerhetsventil som tar sikte på å forhindre urimelige resultater i tilfeller der den skadelidte hadde betydelige inntekter før skadevirkningstidspunktet». Bestemmelsen gir anvisning på at om den skadelidte de siste to årene før skadevirkningstidspunktet hadde en gjennomsnittlig arbeidsinntekt på 5 G eller mer, kan beløpene som følger av en utmåling etter annet og tredje ledd, forhøyes i det omfang det finnes rimelig.

I sjette ledd er det gitt regler om det som betegnes som «valgfrihetsmodellen». Ved varig medisinsk invaliditet til og med 25 prosent kan den skadelidte, som et alternativ til erstatning etter annet og tredje ledd, kreve at inntektstapserstatningen fastsettes til en engangserstatning etter regler gitt av Kongen i forskrift. Regelen gjelder imidlertid ikke ved lavere medisinsk invaliditet enn 10 prosent, jf. annet punktum. Tredje punktum regulerer når og hvordan krav om slik erstatning må fremmes. I forskriften § 4 er det gitt en tabell med fastsettelse av erstatning etter § 3-2 a sjette ledd.

Syvende ledd gjelder erstatning for hjemmearbeidstap, det vil si erstatning for tap av evnen til å utføre hjemmearbeid. Det fremgår at slik erstatning kan kreves i tillegg til erstatning etter annet og tredje ledd (erstatning for fase 1 og 2) eller sjette ledd (alternativ erstatning). Etter bestemmelsen erstattes tapet slik: 4 G ved varig tap av

evnen til å utføre en vesentlig del av tyngre hjemmearbeid (bokstav a), eller 8 G ved varig tap av evnen til å utføre en vesentlig del av også lettere hjemmearbeid (bokstav b).

Åttende ledd gjelder fradrag for forsikringsytelser. Niende ledd gir en særregel for å forhindre åpenbart urimelige resultater i tilfeller der den skadelidte ikke er medlem av folketrygden.

I tiende ledd defineres begrepet «G». Bestemmelsen fastsetter at med «G» menes grunnbeløpet i folketrygden, jf. folketrygdloven § 1-4, med den verdien det har på oppgjørstidspunktet. Videre

presiseres det i tiende ledd annet punktum at det med «oppgjørstidspunktet» menes det tidspunktet partene kommer til enighet eller det treffes avgjørelse som blir rettskraftig. Er erstatningen i det vesentlige utbetalt før dette, regnes likevel tidspunktet for utbetalingen som oppgjørstidspunktet, jf. tredje punktum.

Ellevte ledd regulerer renter ved erstatningskrav etter paragrafen. Tolvte ledd regulerer tilfeller der retten fastsetter erstatning etter bestemmelsen til terminbeløp.

4 Endringer i inntektstapserstatningen

4.1 Forslaget i utredningen

Utredningen gjelder både de erstatningsbeløpene som følger av skadeserstatningsloven selv, og de beløpene som følger av forskrift om standardisert inntektstapserstatning til barn. Proposisjonen her omhandler bare de forslagene som krever endringer i skadeserstatningsloven.

Som det fremgår av punkt 3, følger det av skadeserstatningsloven § 3-2 a tredje ledd første punktum at inntektstap etter det året den skadelidte fyller 21 år, skal erstattes med 50,8 G. Med utgangspunkt i en kapitaliseringsrente på 2,5 % foreslår utrederen at dette beløpet endres til 63,4 G. Tilsvarende foreslås det at beløpet i tredje ledd annet punktum, som gjelder tilfeller der utmålingen skjer et senere år, endres til 64 G.

I innledningen i punkt 4.1 i utredningen uttales følgende om det å tilpasse reglene om barneerstatning til en ny kapitaliseringsrente mer generelt:

«Barneerstatning, jf. skl. § 3-2 a, ble i sin nåværende form innført ved lov av 18. desember 2015 nr. 124 og trådte i kraft 1. mars 2018. Ved lovendringen ble det fastsatt en forskrift som regulerer erstatningsnivåene ved barneerstatning. Grunnlaget for den nye erstatningsregelen, som innebar utbetaling av erstatning i to omganger, ble lagt under arbeidet med NOU 2011: 16 *Standardisert personskadeerstatning*.

I dette arbeidet ble det tatt høyde for at kapitaliseringsrentefoten i ettertid kunne bli endret. I utgangspunktet var standardiseringsutvalgets tanke å konstruere standardiseringen slik at kapitaliseringsrentefoten skulle kunne endres nærmest helt friksjonsfritt, jf. NOU 2011: 16 s. 61 andre spalte:

‘Samtidig har Utvalget søkt å konstruere den nye erstatningsordningen slik at den er utviklingsdyktig, og slik at man kan legge inn endringer i kapitaliseringsrentens størrelse hvor dette finnes formålstjenlig fra politisk hold.’

Dette skulle peke mot at det ikke ligger store problemer i å tilpasse barneerstatningen til en ny kapitaliseringsrente. En slik tilpasning ble gjort under innføringen av den nye tofase-regelen ved lovendringen av 2015, som trådte i kraft 1. mars 2018. Man implementerte den gang langt på vei Standardiseringsutvalgets forslag, men slik at man la til grunn 4 % kapitaliseringsrentefot, fordi dommen i Rt-2012-1403-S hadde falt i tiden etter utvalgets beregninger i NOU 2011: 16. Standardiseringsutvalgets beregninger var basert på 5 %, mens den nye lovregelen med forskrift la til grunn 4 %. Mens Standardiseringsutvalget hadde lagt til grunn 30 % skatteulempetillegg for barneerstatning, la Justisdepartementet ved fastsettelsen av forskriften til grunn 24 %.

Endring fra 4 % rente til 2,5 % rente skulle i prinsippet ikke være mer komplisert enn endring fra 5 % til 4 %. I punkt 4.3 nedenfor presenteres i tråd med dette forskrifter med justerte tall basert på ny kapitaliseringsrentefot. Tallene er i høy grad basert på samtaler med og utregninger foretatt av aktuar Neuhaus. De spørsmål som har foranlediget nærmere ettertanke og innhenting av informasjon fra referansepersoner og andre, er i første rekke fastsettelse av nytt standardisert skatteulempetillegg (se punkt 4.2) og spørsmålet om håndtering av 1,5 % kapitaliseringsrente for barn under vergemål (se punkt 4.4 nedenfor).»

Utredningen punkt 4.2 inneholder en omfattende drøftelse av skatteulempetillegg ved barneerstatning med et regneeksempel og vurdering av ulike momenter. I dette punktet uttales det:

«Skatteulempetillegget for barneerstatning kommer i en særstilling, fordi erstatning til barn, personer som er ‘21 år eller mindre i inntektsåret’, er unntatt fra formuesbeskatning, jf. skatteloven § 4-22 første ledd. Selv om ordlyden i bestemmelsen er ‘engangserstatning’, legger utreder til grunn at regelen gjelder for både fase 1- og fase 2-erstatning.

Etter dette er det for 'oppsparingsperioden' frem til barnet fyller 21 år kun tale om å legge til et skatteulempetillegg for skatt på kapitalinntekter i form av renteinntekter fra erstatningsbeløpet, for tiden 22 %. Formuesskatt beregnes ikke for denne perioden. Etter fylte 21 år må skadelidte betale formuesskatt av hovedstol tillagt renter, slik alle andre skadelidte må.

En kompliserende faktor er at barn liknes sammen med sine foreldre frem til barnet er 13 år. Fra barnet er 13 år skattegges barnet særskilt for sin arbeidsinntekt og surrogat for slik inntekt, jf skatteloven § 2-14 fjerde ledd jf. NOU 2011: 16 *Standardisert personskadeerstatning* s. 234 andre spalte jf. også Prop. 110 L (2014–2015) s. 43-46.

Fase 1-erstatning gjelder relativt beskjedne beløp og relativt korte tidsrom. For fase 2-erstatning er det gjennomgående tale om kapitaliseringer over lange tidsrom. Ved kapitalisering av årstap over lange tidsrom er skatteulempen, naturlig nok, høyere enn over korte tidsrom. Dette følger av matematiske lover, men effekten har ikke alltid blitt viet den oppmerksomheten den fortjener fra et beregnings-teknisk synspunkt. Skatteulempen vil også påvirkes av hvilken kapitaliseringsrentefot som legges til grunn. Dette følger av matematiske lover, og har vært lagt til grunn i rettspraksis.

Utreder har særskilt undersøkt om tidligere resonnementer om forholdet mellom kapitaliseringsrente og skatteulampe forrykkes noe når kapitaliseringsrentefoten settes ned fra 4 % til 2,5 %.

Ved tidligere anledninger har henholdsvis Høyesterett og Justisdepartementets lovavdeling operert med en form for forholdsmessig degressiv justering av skatteulempetillegget. Ved avgjørelsen i Rt-2014-1203 endret Høyesterett kapitaliseringsrentefoten fra 5 % til 4 % og satte ned det langt på vei standardiserte skatteulempetillegget korresponderende fra 25 % til 20 %. På lignende måte valgte justisdepartementet ved forskrift til den nye barneverstatningsregelen vedtatt i 2015 med ikrafttredelse 1. mars 2018, å endre kapitaliseringsrenten fra 30 %, som var lagt til grunn i NOU 2011: 16, til 24 %.

Når nå kapitaliseringsrentefoten er satt ytterligere ned, må det fastsettes et nytt standardisert skatteulempetillegg. Det må ved beregningen av nytt skatteulempetillegg tas hensyn til den særskilte effekten av at barn som velger engangsutbetaling kan få fremti-

dige årstap utbetalt hele 20 år før årstapet inntreffer, jf. påpekninger i NOU 2011: 16 s. 231 første spalte. Dette forholdet foranlediget at det ble foretatt en moderat inflasjonsjustering av erstatningsbeløpene beregnet i 2011 under arbeidet med NOU 2011: 16 *Standardisert personskadeerstatning*) og i departementets omarbeidelse i forbindelse med lovendringen i 2015, som trådte i kraft 15. oktober 2018.

Det bemerkes særskilt at den samme effekten også påvirker skatteulempen. Det vises til at de yngste skadelidte barn som får erstatning via 'opsjonsadgangen', vil ha et engangsbeløp på konto i inntil 20 år som genererer skatt på renter og rentesrenter. Beløpet vil ikke som for erstatning for voksne årlig reduseres i tråd med uttaket av erstatning til dekning av årstap.

Det finnes riktignok en regel om personfradrag for barns skatteinntekter med hjemmel i skatteloven § 15-4 første ledd, noe som også ble påpekt av Standardiseringsutvalget. Personfradraget er i dag 79 600. At personfradraget blir benyttet avhenger av at skattekontoret foretar en riktig beregning og i noen grad at foreldrene til barnet krever slikt fradrag. Hverken ved fastsettelsen av standardisert erstatning for barn ved lovendringen i 2018 eller under forarbeidene i NOU 2011: 16 ble det trukket konsekvenser av personfradraget i relasjon til beregning av skatteulempen. Utreder finner det under disse omstendigheter, og i lys av det klare mandatet mest lojalt å se bort fra personfradraget ved utarbeidelsen av nye standardiseringssatser. Det finnes likevel korrekt å opplyse om denne mulige relevante faktoren.

Når skadelidte når 21 år, vil det, som nevnt, beregnes formuesskatt på erstatningsbeløpet, med øket skatteulampe til følge. Som berørt i punkt 2, må et standardisert skatteulempetillegg ta hensyn til at et skadelidt barn med sannsynlighet vil bruke en del av kapitalen fra inntektstapserstatning, hjemmearbeidstapserstatning og merutgiftserstatning til å skaffe seg bolig. Erstatningsrettens system tilsier at det i første rekke er inntektstapserstatningen som kan brukes slik. De utmålte erstatningsbeløpene for utgiftstap og ménerstatning skal dekke sine respektive poster, og dersom en del av disse erstatningsbeløpene brukes til bolig, vil det rent prinsipielt bli en form for underdekning på de nevnte postene.

Formue i bolig gir skatterabatt for formuesskatt idet det skattes for kun 25 % av boligens verdi. Det vil også være aktuelt å plassere en

del av kapitalen, fortrinnsvis fra inntektstapserstatningen, i aksjer, som også gir skatterabatt; bare 80 % av aksjenes verdi gir grunnlag for formueskatt, nærmere om dette nedenfor. Man kan av disse grunner ikke operere med en matematisk skatteulempe, og det har heller ikke vært tradisjon for det.

På den annen side må det tas høyde for at skadelidtes skatteforpliktelser påløper med sikkerhet. Skadelidte må settes i stand til å betale skatteforpliktelsene uten å måtte 'spise av' erstatningen som skal forsyne vedkommende med løpende summer til dekning av årstapene som oppstår fordi skadelidte ikke er i inntektsbringende arbeid eller har redusert ervervsevne. Det er av disse grunner viktig at skatteulempetillegget ikke settes for lavt. Regneeksempler viser at en ny forholdsmessig degressiv endring av skatteulempetillegget ikke nødvendigvis blir korrekt. Regneeksemplene viser at effekten av formuesskatten på erstatningsbeløpet innebærer at skatteulempen ikke blir forholdsmessig lavere når kapitaliseringsrentefoten settes ned med 1,5 % (fra 4 % til 2,5 %). Formuesskatten vil, enkelt sagt, foranledige at skatteulempen reduseres i en buetformet linje, ikke i en rett linje (lineært). For tanken er det et holdepunkt i at det vil påløpe formuesskatt også om kapitaliseringsrentefoten (realrenten) settes til null. Det kan av denne grunn være noe usikkert om valget av 24 % ved forrige korsvei var tilstrekkelig begrunnet. Valget synes å være motivert av en tanke om forholdsmessighet mellom reduksjon av kapitaliseringsrente (fra 5 % til 4 %, noe som utgjør 20 %) og reduksjon av skatteulempetillegg for barneerstatning (fra 30 % til 24 %, noe som også innebærer 20 %). Tankegangen bak fastsettelsen av 24 % 'kopierte' slik Høyesteretts resonnement bak endringen av skatteulempetillegg i Rt-2014-1203. Det matematiske grunnlaget for resonnementet er diskutabelt. Det kan i alle fall spørres om resonnementet vil være gyldig ved enhver endring av kapitaliseringsrentefoten.

Ved fastsettelse av skatteulempetillegg har det som nevnt vært tradisjon for å legge inn vesentlige normative tilpasninger basert på prognoser om skadelidtes skattegunstige investeringsvalg. Utrekninger av det rent matematiske skatteulempetillegget ligger for dagens barneerstatning (beregnet med 2,5 % kapitaliseringsrente og dagens skattenivå for renteinntekter og formuesskatt) i størrelsesorden 36 % til 52 %, avhengig av barnets alder på skadetids-

punktet. Ved fastsettelsen av skatteulempetillegget til 24 % i 2018 var det matematiske gjennomsnittet for skatteulempen 44 %.

Med bakgrunn i disse premissene finner utreder det svakt begrunnet å endre skatteulempetillegget forholdsmessig. En slik endring, som altså ville ha hatt støtte i rettspraksis og forvaltningspraksis, ville ha ledet til at skatteulempetillegget skulle settes ned tilsvarende forskjellen mellom 4 % og 2,5 %, altså forholdet mellom 1,5 % og 4 %. Reduksjonen utgjorde $(1,5 / 4,0 =) 30 \%$.

Reduksjonen av skatteulempetillegget skulle etter dette bli 30 % av et skatteulempetillegg fastsatt til 24 %, noe som utgjør 7,2 %. Det korresponderende skatteulempetillegget ville da blitt 16,8 %. Ut fra de regneeksempler som er forelagt utreder fra aktuar og ut fra de resonnementer som har blitt ført av Portch og Grinaker (begge fra Jussystemer, som har spesialkompetanse på utregning av erstatningsbeløp ut fra ulike variabler), ville et slikt valg ikke så lett kunne forsvares.

Det må foretas et skjønn, som bygger på at effekten av gunstig plassering av kapital bare kan hjelpe skadelidte et stykke på vei i å sikre seg mot tap som følge av skattebelastning. På dette punktet er det relevant at den *økningen* i erstatningsbeløp som følger av endret kapitaliseringsrentefot bringer en korresponderende øket skattebelastning som ikke vil kunne desimeres gjennom kjøp av bolig. Kjøp av bolig ligger i bunnen og er hensyntatt ved at skatteulempetillegget er satt betydelig ned fra den rent matematiske skatteulempen ved dommen i Rt-2014 s. 1203 og Justisdepartementets fastsettelse av 24 % jf. ovenfor. Også andre instrumenter for redusert skattebelastning må, abstrakt formulert, antas å være 'brukt' og bakt inn i den nedsettelsen som allerede er gjort, jf. departementets valg av 24 % ved forrige korsvei.

Det er selvsagt ikke slik at de samme skadelidte faktisk får et påslag i sin formue på grunn av endret kapitaliseringsrentefot, men formuleringene ovenfor er valgt for å fange inn den effekt at skatteulempetillegget allerede ved kapitaliseringsrentefot 4 % ble kraftig redusert på normativt grunnlag. Potensialet for skattereduserende tiltak er ikke proporsjonalt med den økningen i erstatningsnivå som følger av at kapitaliseringsrentefoten endres fra 4 % til 2,5 %.

Rabatt på formuesbeskatning på boligformue inntil 10 millioner er for 2023 satt til

75 %. Rabatt på aksjer, aksjeandel i verdipapirfond og enkelte andre investeringsalternativ gir 20 % verdsettelsesrabatt. På bakgrunn av dette har utreder foretatt beregninger av hvilken reduksjon i skatteulempe som faktisk finner sted dersom skadelidte investerer 5 millioner kroner i bolig.»

I utredningen foretas deretter et regneeksempel basert på overnevnte forutsetning:

«En matematisk utregning av skatteulempen for et barn som får erstatning som 20-åring tilsvarende 36,8 %. ($70,9 - 51,8 \text{ G} = 19,1 \text{ G}$. Summen $19,1 \text{ G}$ er 36,8 % av $51,8 \text{ G}$).

Det forutsettes at det er tale om en stor skade, slik at menerstatning fyller opp bunnfradraget for formuesskatt. Det forutsettes videre at inntektsskatt og utgiftstapserstatning til sammen utgjør 10 millioner kroner.

Dersom man forutsetter at den samme skadelidte investerer 5 millioner kroner i bolig, vil den løpende formuesskatten for denne delen av erstatningen i de aktuelle antall år reduseres med 75 %. Videre vil skadelidte ikke få renteinntekter på denne delen av kapitalen. Fordelen ved bruk av egen bolig er skattefri jf. skatteloven § 7-1.

For denne delen av erstatningen vil skadelidte dermed oppleve å få en helt marginal skatteulempe, som utgjør kun 4,8 %.

De resterende 5 millioner kronene vil, som nevnt, generere en skatteulempe på 36,8 % av beløpet.

Dersom man ut fra dette søker å beregne en form for gjennomsnittlig skatteulempe, blir resultatet at 50 % av beløpet gir 36,8 % skatteulempe, mens de resterende 50 % gir 4,8 %.

Summen av det første regnestykket blir 5 millioner + (5 millioner $\times$ 36,8 %) = 1 840 000 kroner = 6 840 000 kroner.

Summen av det andre regnestykket blir 5 millioner kroner + (5 millioner $\times$ 4,8 %) = 240 000 kroner = 5 240 000 kroner.

De 10 millionene har altså samlet sett fått et skattepåslag på til sammen (1 840 000 + 240 000) = 2 080 000 kroner. Dette utgjør en gjennomsnittlig skatteulempe som kan beregnes til 20,8 %.

Det bør imidlertid tas høyde for at skadelidte kan posisjonere seg ved å oppnå 20 % rabatt på formuesskatten ved å investere deler av erstatningssummen i verdipapir og fond. Her vil ikke utslaget bli like sterkt som for boliginvestering. Slike investeringer har like-

vel effekt på beskatningen. Som illustrasjon kan vi tenke oss at vår skadelidte i eksempelet ovenfor investerer 2 millioner i aksjer og aksjeandel av fond og dermed oppnår 20 % rabatt på formuesskatten for denne delen av erstatningen. Når det gjelder inntektsbeskatning, vil skadelidte få 22 % skatt på utbytte. For eksempelets skyld legger vi til grunn at utbyttet tilsvarende renteinntekter. Denne faktoren holdes altså konstant.

Utganger viser at skatteulempen på de to millionene isolert sett på grunn av rabatten på formuesskatten vil reduseres fra 36,8 % til 31,5 %.

Etter dette blir den gjennomsnittlige skatteprosenten produktet av følgende tre komponenter:

5 000 000 $\times$ 4,8 %	240 000
2 000 000 $\times$ 31,5 %	630 000
3 000 000 $\times$ 36,8 %	1 104 000
Til sammen:	1 974 000

Den gjennomsnittlige skatteulempen blir etter dette produktet av 19,74 %.

Det gis i utredningen uttrykk for at regneeksemplet er en illustrasjon som gir visse holdepunkter for det skjønnet som skal gjøres. Videre pekes det på at skjønnet bør ta hensyn til noen andre faktorer:

«Ved fastsettelsen av 4 % kapitaliseringsrente i Rt-2014-1203 hadde Høyesterett en del betraktninger om hvilken investeringsprofil man kunne forvente at skadelidte valgte, som en del av vedkommendes tapsbegrensningsplikt, se dommens avsnitt 86-98. Høyesterett la i avsnitt 98 til grunn at skadelidte måtte ta noe høyere risiko for gjenværende kapital etter boliginvestering enn det som følger av å investere 80 % i statsobligasjoner, 10 % i norske aksjer og 10 % i utenlandske aksjer (avsnitt 98 sammenholdt med avsnitt 87). Ved fastsettelse av en generell kapitaliseringsrentefot i 2021 synes departementet på sin side å ha lagt til grunn et noe mildere krav til skadelidtes investeringsrisiko.

Det vises særlig til følgende avsnitt i Prop. L 73 L (2020–2021) s. 15:

«I tråd med gjeldende rett legger departementet til grunn at man her må basere seg på

en objektiv gjennomsnittsvurdering, altså på hva som er fornuftig og forsvarlig for en person i skadelidtes stilling. Dagens kapitaliseringsrente bygger på en forutsetning om at den utbetalte erstatningen investeres med noe risiko slik at man oppnår en viss avkastning, jf. Rt-2014-1203 avsnitt 90 følgende. Departementet er enig i at kapitaliseringsrenten bør fastsettes ut fra en forventning om investeringer med en noe høyere risiko enn plassering av beløpet på sparekonto i bank. *Det risikonivået som det legges til grunn at må kunne forventes etter dommen i Rt-2014-1203, kan imidlertid synes noe høyt.* Som påpekt av Norsk Sykepleierforbund i høringen vil den skadelidte ofte være i en vanskelig livssituasjon på grunn av skaden og de livsendringene den medfører. Det kan ikke forventes at den skadelidte har kunnskap eller overskudd til å drive aktiv forvaltning av erstatningen. Kapitaliseringsrenten skal videre være generell, og skal dermed benyttes i tilfeller der neddiskontering (og dermed også investeringer) skal skje for lengre, men også for noe kortere tidsperioder. I vurderingen mener departementet dessuten at det må tas høyde for at en skadelidte kan være avhengig av å realisere for eksempel aksjer når likviditetsbehovet melder seg, ikke kun når aksjene har høy markedsverdi' (utreders uthevnning).

Utredningens Mandat må tolkes slik at forarbeidene til den nevnte lovendringen legger føringer for implementeringen av kapitaliseringsrentefoten. Det siterte er forarbeidsuttalelser til lovendringen i skl. § 3-9, hvor lovgiver etter lang tids overveielse overførte kompetanse til å fastsette en alminnelig fra domstolene til lovgiver og lovgiverapparat. Uttalelsen bør derfor tillegges vekt, og prejudikatsverdien av Rt-2014-1203 må anses tilsvarende svekket på dette punktet. Dette er et rent juridisk moment som kan tale for å sette skatteulempetillegget noe høyere enn det nivået regneeksempelet ovenfor tilsier. I tillegg kommer noen momenter av faktisk karakter, som også er relevante i skjønnnet:

Det nevnes for det første at spørsmålet om boliginvestering slår forskjellig ut alt etter om skadelidte bor i pressområder, typisk landets største byer, eller i griskrendte strøk. Utreder vil være varsom med å legge til grunn at skadelidte nødvendigvis vil bruke store deler av erstatningen på skattegunstig boliginvestering. På dette punkt kommer inn det alminnelige

prinsipp om at skadelidte innenfor visse rammer har frihet til å bruke erstatningsbeløpet slik vedkommende ønsker.

I tillegg kommer at en stor, men varierende del av landets kommuner opererer med eiendomsskatt på bolig. Kommuner har hjemmel for å ilegge boligeiere eiendomsskatt på inntil 0,04 % av inntil 70 % av boligens verdi per år. Denne omstendighet reduserer skattefordelen ved å investere i bolig.

Etter en samlet vurdering av de ulike momenter og kryssende hensyn har utreder kommet til at det mest forsvarlige er å legge skatteulempetillegget for grunnerstatningen på samme nivå som det etter hvert innarbeidede nivået i øvrig erstatningsrett, som er 20 %. Grunnerstatningen er den erstatningen en 22-åring skal ha for å kunne dekke fremtidige årstap. Grunnerstatningen fastsettes i lovhjemmelen i skl. § 3-2a nr. 3 annet punktum. Med disse utgangspunktene skal grunnerstatningen settes til **64 G**.

Øvrige tallverdier for barns ulike skadetidspunkt fastsettes matematisk med dette utgangspunktet på samme måte som ved oppbygningen av den opprinnelig og nå gjeldende tabell.»

4.2 Høringsinstansenes syn

Ettersom utredningen både gjelder standardisert barneerstatning og standardisert yrkesskadeerstatning, har høringsinstansene uttalt seg om begge deler. Redegjørelsen for høringsinstansenes syn begrenses her i utgangspunktet til barneerstatningsreglene.

Flere høringsinstanser uttaler seg imidlertid mer generelt om forslagene i utredningen og gir uttrykk for at de i hovedsak støtter forslagene. Blant høringsinstansene som uttaler seg i denne retningen, er *Den Norske Aktuarforening*, *Finans Norge*, *Funksjonshemmedes fellesorganisasjon* og *Landsorganisasjonen i Norge*.

Personskadeforbundet LTN «anser det som svært positivt at det er foreslått endringer av de standardiserte erstatningsnivåene for yrkesskader og barneerstatning i lys av nedjusteringen av kapitaliseringsrenten i personskadesaker».

Nasjonalt klageorgan for helsetjenesten «støtter lovforslagets hovedformål om å øke den standardiserte erstatningen til barn som følge av ny kapitaliseringsrente, og en skatteulempe på 20 prosent i disse sakene».

Statens sivilrettsforvaltning uttaler:

«Sivilrettsforvaltningen finner det rimelig at reglene om standardisert utmåling av inntektstapserstatning til barn bør økes som følge av endret kapitaliseringsrente. Vi har ingen merknader til selve forslaget til lovendring i skadeserstatningsloven § 3-2a tredje ledd, forslaget til ny forskrift om barneerstatning og overgangsreglene til forskriften.»

Advokatforeningen stiller seg bak endringen av kapitaliseringsrenten for barneerstatningen til 2,5 % og til 1,5 % for vergemålstilfellene. Foreningen uttaler om skatteulempetillegget ved barneerstatning:

«Utvalget har korrekt lagt til grunn at det ikke er noen lineær sammenheng mellom nedsettelse av kapitaliseringsrenten og skatteulempen.

Det er som utvalget påpeker mange ulike momenter og kryssende hensyn som kommer inn ved vurderingen av skatteulempen. Blant annet vil gevinsten ved plassering av kapital, og boliginvestering slå ulikt ut. Ut fra den brede vurderingen som er gjort i utredningen, er Advokatforeningen enig i at det er riktig å legge til grunn en skatteulempe på 20 %.»

Personskadeforbundet LTN gir uttrykk for noen mer generelle synspunkter om forholdet mellom kapitaliseringsrente og skatteulempe:

«Utredningen peker korrekt på at det er en viss sammenheng mellom redusert kapitaliseringsrenten og skatteulempen, men at dette ikke er en lineær sammenheng. Personskadeforbundet vil fremheve at sammenhengen svekkes ytterligere ved at skatteulempen beregnes av den nominelle avkastningen, mens det etter forskriften om kapitaliseringsrente ikke er noen tvil om at kapitaliseringsrenten er en realrente. Denne forskjellen er i svært begrenset utstrekning tatt hensyn til ved fastsettelse av dagens skatteulempenivå, og innebærer at skatteulempen rent økonomisk er vesentlig for lav. Med dette som utgangspunkt mener Personskadeforbundet at det ikke bør foretas noen nedjustering av påslaget i standardiseringsnivå ved redusert kapitaliseringsrente ut fra en antatt redusert skatteulempe. I den grad det likevel gjøres bør det i hvert fall utvises varsomhet.»

Når det gjelder de mer konkrete vurderingene av skatteulempe ved barneerstatning som er foretatt i utredningen, uttaler forbundet:

«Personskadeforbundet mener prinsipielt at dagens skatteulempe på ca 24% for barneerstatningen jf. utredningen s. 37 er for høy, og at det derfor bør foretas en omregning av dagens nivå uten noen nedjustering for redusert skatteulempe.

I den grad det skal tas hensyn til en antatt redusert skatteulempe mener vi det riktige må være å legge til grunn en 20% skatteulempe ut fra den bredere vurderingen som er foretatt i utredningen s.36–42. Vi understreker, i likhet med utredningen, at det ikke er noen lineær sammenheng mellom redusert kapitaliseringsrente og skatteulempen, og at sammenhengen er mindre lineær desto lavere kapitaliseringsrenten er.»

Nasjonalt klageorgan for helsetjenesten har noen merknader til utredningens forslag og tabeller for barneerstatning. Merknadene gjelder særlig erstatning i vergemålstilfellene og omtales derfor nærmere under punkt 5.

4.3 Departementets vurdering

Departementet foreslår å følge opp forslaget i utredningen om at erstatningen etter skadeserstatningsloven § 3-2 a tredje ledd første punktum oppjusteres til 63,4 G, og at erstatningen etter bestemmelsens tredje ledd annet punktum oppjusteres til 64 G.

Premissene som er lagt til grunn for forslaget, er det nærmere redegjort for i utredningen punkt 4 med en omfattende særskilt drøftelse av skatteulempetillegget ved barneerstatning. Som det fremgår av sitatet i punkt 4.1, har utrederen etter en samlet vurdering av de ulike momenter og kryssende hensyn kommet til at skatteulempetillegget for grunnerstatningen bør legges på samme nivå som det etter hvert innarbeidede nivået i øvrig erstatningsrett, som er 20 %.

Departementet er enig med utrederen i at fastsettelse av skatteulempen reiser komplekse spørsmål der det må gjøres en rekke forutsetninger, og der kryssende hensyn må avveies. Departementet finner ikke grunn til å ta stilling til hvert enkelt element i utrederens analyse, men er enig i at en skatteulempe på rundt 20 % samlet sett fremstår som rimelig. Sett også i lys av høringen foreligger det etter departementets syn et godt grunnlag for å gå videre med forslaget i utredningen. Det har oppstått behov for nærmere utredning av enkelte spørsmål om erstatning for inntektstap i vergemålstilfeller, men dette omtales nærmere nedenfor i punkt 5.

5 Inntekstapserstatningen i vergemålstilfeller

5.1 Forslaget i utredningen

I utredningen punkt 4.6 vurderes spørsmål som gjelder barneerstatning til barn under vergemål. Det uttales her:

«Ved endringen i skadeserstatningsloven § 3-9 av 2021 i med tilhørende ny forskrift om kapitaliseringsrentefot ble det innført 1,5 kapitaliseringsrente for personer under vergemål. Dette valget var inspirert av problemstillinger drøftet i Rt-2014-1203.

Da det ble innført ny barneerstatning med ikrafttredelse i 2018, ble det ikke fastsatt særskilte regler for barn som er under vergemål. På det tidspunktet forelå det kun en dom hvor flertallet hadde gått inn for at det skulle være samme kapitaliseringsrentefot for personer under vergemål som for andre. Det var derfor på det aktuelle tidspunktet ikke noen foranledning til å drøfte spørsmålet.

Når det nå foretas en revisjon av barneerstatningen som følge av ny kapitaliseringsrente, er det naturlig og nødvendig å utrede hvordan partene i et skadeoppgjør skal forholde seg til den to rentesatsene. Problemstillingen gjør seg gjeldende i to hovedvarianter:

For det første vil en del erstatningsoppgjør allerede i det skaden gjøres opp, lenge før barnet fyller 18 år, kunne legges til grunn at barnet vil være under vergemål hele livet. Et praktisk eksempel er fødselsskader som leder til store kognitive svikt hos barnet. I disse tilfellene er beregningen enkel i den forstand at det må legges til grunn en kapitaliseringsrente med 1,5 %.

En annen variant er at et barn har mistet sine foreldre og er under vergemål frem til fylte 18 år. Når barnet fyller 18 år, blir det myndig, med full rettslig handleevne. Det må da legges til grunn at vedkommende har rett til selv å disponere over sin kapital, herunder å plassere et erstatningsbeløp på en måte som sikrer uttak av fremtidige årstap. I denne situasjonen må de kapitaliserte årstapene som i fremtiden vil påløpe fra fylte 21 år, etter utreders oppfatning beregnes med 2,5 % kapitaliseringsrentefot. En

slik løsning har en viss støtte i forarbeidene til den nye regelen i § 3-9.

Man holdt der åpent for at ulike deler av erstatningen kan beregnes med ulik rente, se Prop 73 L (2020–2021) s. 20.

Departementets forslag går dessuten ut på at dette ikke skal være et enten-eller-valg. En standardrente er kun et hjelpemiddel til å fastsette full erstatning. Om rettsanvenderen kommer til at full erstatning best vil sikres gjennom at en andel av beløpet kapitaliseres etter den generelle renten, og en annen andel etter den særskilte renten for vergemålstilfeller, vil det være mulig.

Det er riktignok ikke klart adressert en tidsmessig deling, og departementet forutsetter at den forskriftsfastsatte kapitaliseringsrenten 'ikke' er 'direkte relevant' for fastsettelse av inntekstapserstatningen. Etter utreders syn gir likevel forarbeidene støtte for deling som skissert ovenfor, fordi ledetråden for valget av rente skal være å oppnå 'full erstatning', jf. henvisningene til at ledetråden er 'full erstatning' både i avsnitter som omhandler deling av erstatningsløpet i to deler med ulik renteberegning, og i avsnittet ovenfor.

Dersom det kan bevises med overveiende sannsynlighet at skadelidte vil være under vergemål hele livet, må 1,5 % legges til grunn for hele perioden. Ved bevisvil kan det bli et spørsmål om hvem som har tvilsrisikoen. Dette er et intrikat spørsmål for seg, som utreder ikke tar stilling til i lys av mandatets rammer. Det er sikker rett at skadevolder har tvilsrisiko for at skadelidte ville ha vært ufør uten skaden, jf. bl.a Rt-1997-883. Det er usikkert hvor vidt denne tvilsrisikovurderingen kan overføres til spørsmålet om skadelidte vil forbli under vergemål. Hvis ikke synspunktet kan overføres, må man falle tilbake på hovedregelen om at skadelidte har tvilsrisiko for de rettsfakta som begrunner at rettsvilkårene for erstatning er oppfylt, herunder den gunstige utmålingsmåten som følger av 1,5 % rente.

Forarbeidene gir etter utreders syn tilstrekkelige holdepunkter for å operere med et knekkpunkt på 18 år, selv om dette ikke er direkte uttalt. Rente frem til fylte 18 år beregnes med 1,5 % rente, mens rente frem til det året skadelidte fyller 21 år og de etterfølgende årstap beregnes ut fra 2,5 % rente. Det byr ikke på praktiske problemer å beregne dette nøyaktig. Steven Portch og Tom Grinaker opplyste i møte av 13. februar 2024 at Jussystemer allerede hadde beregningssystemer for de nevnte variantene.

Problematikken beskrevet ovenfor omfatter som nevnt et bevissspørsmål: Partene kan ha ulik oppfatning om hvorvidt barnet vil være under vergemål hele livet. Skadelidte har i utgangspunktet bevisbyrden for at rentefoten 1,5 % skal benyttes. Det kan være vanskelig å bevise hvordan fremtidig utvikling vil bli. En sak som gjelder denne problemstillingen er avgjort i Vestre Innlandet i 2023, er anket og har vært berammet for Eidsivating Lagmannsrett i slutten av februar 2024. Utreder bemerker at temaet for slike rettstvister, og rettstvister om dette temaet, er uheldig, ikke minst for barnet.

Utreder vil foreslå at man unngår denne problematikken ved å innarbeide rentespørsmålet i det tofasesystemet som allerede er virkksomt for barneerstatning. Tofasesystemet er motivert nettopp av den omstendighet at det er vanskelig å lage prognoser for barnets utvikling og fremtidige funksjonsevne. Temaet knyttet til kognitive evner som grunnlag for spørsmålet om vergemål er beslektet med vurderingen av ervervsuførhet. En god løsning for alle parter kan være at spørsmålet om kapitaliseringsrentefot avgjøres det året barnet fyller 21 år, slik opplegget er ellers i § 3-2a. Utreder har som følge av den korte tidsrammen for utredningen ikke kunnet prioritere å utarbeide en regel som ivaretar dette. En slik endring vil imidlertid under noe romsligere tidsrammer kunne innarbeides relativt enkelt.»

Videre drøftes det i utredningen punkt 4.6 hvilket skatteulempetillegg som bør fastsettes for skadelidte barn under vergemål. Om dette uttales det i utredningen side 46–47:

«Det må fastsettes et skatteulempetillegg for barn under vergemål som vil fortsette hele livet under vergemål. Dersom man følger logikken knyttet til sammenhengen mellom realrente og nominell rente nevnt ovenfor i punkt 2, skulle

det antas at den lavere nominelle rente disse skadelidte vil oppnå, er 'bakt inn' i forutsetningen om 1,5 % realrente. Barn i denne kategorien vil få høyere erstatning enn barn som ikke er under vergemål.

Det kan derfor antas at en forholdsmessig noe lavere del av erstatningen vil bli benyttet til boligformål. Samtidig vil den høyere erstatningen kunne åpne for at denne gruppen velger å investere i nominelt dyrere bolig enn andre barn. Det er eksempelvis tenkelig at den forhøyede erstatningen åpner for kjøp av bolig til 5,5 millioner kroner mot 5 millioner kroner i regneeksempelet ovenfor i punkt 4.2.

Det må videre hensyntas at skadelidtes kapital i vergemålssituasjonen vil bli underlagt investeringer med lavere risiko enn andre skadelidte også ved beregning av forventet skatteulempe fra inntektsskatt. Her møter vi igjen diskusjonen om forholdet mellom realrente, nominell rente og beregning av skatteulempe, jf. punkt 2 ovenfor. Men uavhengig av den diskusjonen står følgende fast: Det vil for skadelidte under vergemål genereres lavere gjennomsnittlig inntektsbeskatning per krone i form av kapitalinntekter som går til beskatning med 22 % enn for gruppen skadelidte barn som ikke er under vergemål. Denne omstendighet taler isolert sett for at skatteulempetillegget settes lavere enn for øvrige skadelidte.

Utreder ser samtidig en del usikkerhetsmomenter som taler mot å sette skatteulempetillegget lavere enn for barn som får erstatning beregnet med 2,5 % rente.

For det første er det for nettopp den gruppen av skadelidte det her er tale om, høyst usikkert om investering i bolig er et hensiktsmessig, realistisk og praktisk alternativ. En viss andel av de aktuelle barna vil av praktiske og velferdsmessige grunner bli plassert i ulike former for kommunalt botilbud. I denne situasjonen vil skadelidte i praksis være henvist til å leie en bolig uten mulighet for å fylle en form for tapsbegrensningsplikt ved å investere i bolig.

Videre vil denne gruppen skadelidte som følge av de rammer som følger av vergemålet ikke kunne utnytte skatterabatt knyttet til aksjeinvesteringer på samme måte som andre skadelidte, jf. tilsvarende betraktninger i mindretallsvotumet i Rt-2014–1203 avsnitt 165 jf. avsnitt 164 jf. flertallets redegjørelse for rammene for investering av kapital etter vergemålslovens regler, se om dette dommens avsnitt 104–105. Flertallets oppfatning om at en skadelidt under vergemål skal investere i en

bolig uten å bo der selv (avsnitt 122) kan neppe være førende etter at departementet ved innføringen av ny kapitaliseringsrente dempet kravet til skadelidtes tapsbegrensningsplikt.

Disse forhold taler isolert sett for at skatteulempen ikke settes lavere enn for andre skadelidte, noe som for øvrig samsvarer med mindretallets konklusjon i Rt-2014-1203 avsnitt 175, hvor det ble operert med 20 % skatteulempen også hvor kapitaliseringsrentefoten ble satt lavere enn den alminnelige.

Etter et samlet skjønn over relevante momenter og kryssende hensyn finner utreder at skatteulempen for skadelidte under vergemål bør settes på samme nivå som for øvrige barn. Etter dette settes skatteulempen for denne gruppen til 20 %.

Når skatteulempen er satt til 20 % for barn som mottar erstatning basert på så vel 2,5 % som 1,5 % kapitaliseringsrentefot, bør også skadelidte som får en delt beregning med knekkpunkt ved fylte 18 år få samme skatteulempetillegg.

Utreder har ved hjelp av beregninger fra aktuar innarbeidet egne tabeller for erstatning til skadelidte under vergemål hele livet i nye bestemmelser i barneerstatningsforskriften §§ 5-7, se bakerst i utredningen. I §§ 8-10 er det videre gitt tabeller for den situasjon at barnet er under vergemål til fylte 18 år, men fra dette tidspunktet har full rettslig handleevne. Det kan antas at noen av disse tabellene sjelden vil komme i bruk. Eksempelvis vil det ikke så ofte forekomme at et skadet barn er under vergemål hele livet og samtidig har 50 % restervervsevne, slik at vedkommende får erstatning beregnet uten trygd i bunnen jf. forslaget § 6. Utreder finner det likevel mest lojalt mot mandatet å ta med ferdiglagede tabeller for alle de tre ulike gruppene av skadelidte barn.»

5.2 Høringsinstansenes syn

Advokatforeningen uttaler om barneerstatning i vergemålstilfellene:

«Advokatforeningen er enig med forslaget om at rentespørsmålet med henhold til om kapitaliseringsrenten skal settes til 1,5 % (for vergemålstilfeller) eller 2,5 % bør innarbeides i tofasesystemet for barneerstatning. Dette vil fjerne usikkerhet og bevisstvil om barnets fremtidige kognitive situasjon med henhold til om

barnet vil komme under vergemål også etter fylte 18 år.»

Personskadeforbundet LTN gir uttrykk for at det er «særlig viktig at den såkalte 'vergemålsrenten' på 1,5% implementeres i endringene da dette har stor betydning for denne gruppen særlig sårbare skadelidte».

Nasjonalt klageorgan for helsetjenesten (Helseklage) har noen merknader til utredningens forslag og tabeller for barneerstatning med tanke på vergemålstilfellene.

Om overgangserstatning (fase 1-erstatning) uttaler *Helseklage*:

«Helseklage oppfatter at tabellen i § 1 om inntektstap frem til og med det året den skadelidte fyller 21 år, er beregnet med en kapitaliseringsrente på 2,5 prosent, jf. punkt 4.3.

Etter Helseklage sin oppfatning er det også behov for en tabell for inntektstap frem til og med det året skadelidte fyller 21 år, der erstatningen er beregnet etter en kapitaliseringsrente på 1,5 prosent frem til fylte 18 år. Eventuelt frem til skadelidte fyller 21 år dersom skadelidte er under vergemål hele livet.»

Om forslaget til fase 2-erstatning (for inntektstap etter det året den skadelidte fyller 21 år) uttaler Helseklage:

«Det fremgår av lovforslaget til § 3-2 a tredje ledd, at inntektstap etter det året skadelidte fyller 21 år, erstattes med 63,4 G og utmåles dette året. Videre fremgår det at dersom utmålingen likevel først skjer et senere år, fastsettes erstatningen til 64 G. Helseklage forstår det slik at 63,4 G og 64 G er beregnet på bakgrunn av en kapitaliseringsrente på 2,5 prosent. Se vedlegg 3 tabell for barneerstatning. Det er også behov for å vite hva erstatningen utgjør dersom skadelidte er under vergemål hele livet og skal ha erstatningen beregnet etter en kapitaliseringsrente på 1,5 prosent og erstatningen blir utbetalt det året skadelidte fyller 21 år, eventuelt et senere år.»

5.3 Departementets vurdering

Fastsettelse av standardisert barneerstatning i tilfeller der erstatningen vil bli forvaltet av statsforvalteren etter reglene i vergemålsloven, reiser særlige spørsmål.

Det følger av vergemålsloven § 48 at finansielle eiendeler som eies av personer med verge, forvaltes av statsforvalteren, hvis ikke noe annet følger av lov eller annen gyldig bestemmelse. Videre følger det av § 49 første ledd første punktum at om de finansielle eiendelene utgjør et beløp som er lavere enn en grense som fastsettes av Kongen i forskrift, skal eiendelene i stedet forvaltes av vergen. I forskrift 15. februar 2013 nr. 201 til vergemålsloven § 26 er denne grensen satt til et beløp lik to ganger folketrygdens grunnbeløp (G).

Utgangspunktet er etter dette at midler over 2 G vil bli forvaltet av statsforvalteren. Fra dette utgangspunktet er det enkelte unntak. Det fremgår av vergemålsloven § 49 første ledd annet punktum at når særlige grunner tilsier det, kan statsforvalteren unnlate å ta midler som overstiger den fastsatte beløpsgrensen, til forvaltning. I motsatt retning følger det av bestemmelsens første ledd tredje punktum at statsforvalteren også kan ta til forvaltning midler som ligger under den fastsatte beløpsgrensen, dersom særlige grunner tilsier det.

I § 51 er det gitt nærmere regler om forvaltningen av finansielle eiendeler. Det fremgår blant annet av bestemmelsen at finansielle eiendeler som skal forvaltes av statsforvalteren, skal plasseres som bankinnskudd på individuelle konti i bank.

Forutsetningen for at de nevnte reglene kommer til anvendelse, er at midlene eies av en person «under vergemål», jf. vergemålsloven § 48. Det følger av vergemålsloven § 2 at med «personer under vergemål» menes personer under 18 år (bokstav a) og personer som har fylt 18 år og som det er vedtatt vergemål for etter kapittel 4 i loven (bokstav b). Alle som er under 18 år, er etter dette under vergemål ifølge lovens definisjon. Foreldrene er normalt verger, jf. vergemålsloven § 16.

For erstatning for personskade som utmåles etter skadeserstatningslovens alminnelige regler, er det bestemt i § 3-9 annet ledd tredje punktum at Kongen kan fastsette en egen kapitaliseringsrente (realrente) som kan anvendes i tilfeller der erstatningen fullt ut eller delvis skal plasseres som bankinnskudd etter vergemålsloven § 51 første ledd. Forskrift 26. august 2022 nr. 1482 om kapitaliseringsrente etter skadeserstatningsloven § 2 annet ledd angir at kapitaliseringsrenten etter skadeserstatningsloven § 3-9 annet ledd tredje punktum er 1,5 %. Når det ved utmålingen anvendes en lavere kapitaliseringsrente, vil det gi en høyere erstatning. At det er fastsatt en særlig kapitaliseringsrente for disse tilfellene, er begrunnet i at når midlene forvaltes etter reglene i vergemåls-

loven, vil investeringsmulighetene være begrenset. Det følger som nevnt da av vergemålsloven § 51 at de skal plasseres som bankinnskudd.

I de gjeldende standardiserte reglene om inntektstapserstatning til barn er det ikke innebygget noen egen kapitaliseringsrente for tilfeller der erstatningen vil bli forvaltet etter vergemålslovens regler.

Spørsmålet om utmåling av barneerstatning i vergemålstilfeller er særlig vurdert i utredningen punkt 4.6, og i utredningens forskriftsforslag er det i §§ 5 til 10 flere tabeller som er utformet med sikte på vergemålstilfellene. Departementet er enig med utrederen i at den særlige kapitaliseringsrenten som er fastsatt for vergemålstilfellene når erstatningen skal utmåles etter de alminnelige utmålingsreglene, bør legges til grunn også for de standardiserte barneerstatningsreglene. I tilfeller der erstatningsbeløpet vil bli forvaltet av statsforvalteren etter reglene i vergemålsloven, vil det være vanskelig å oppnå den avkastningen som den alminnelige kapitaliseringsrenten er basert på. Prinsippet om full erstatning tilsier at en lavere kapitaliseringsrente legges til grunn der erstatningen vil bli forvaltet etter vergemålsloven, noe som vil innebære at erstatningsbeløpet blir høyere. Dette vil være i samsvar med systemet som er innført i skadeserstatningsloven § 3-9 annet ledd og forskrift 26. august 2022 nr. 1482 om kapitaliseringsrente etter skadeserstatningsloven.

Når det gjelder skatteulempetillegg, kan departementet ikke se at det i høringen har vært innvendinger mot vurderingen i utredningen om at det også i vergemålstilfellene settes til 20 %. Etter en samlet vurdering finner departementet det naturlig å legge dette til grunn også i disse tilfellene.

Spørsmålet er da hvordan reglene om utmåling av barneerstatning skal anvendes hvis det legges til grunn en egen kapitaliseringsrente for vergemålstilfellene.

Etter tofasemodellen i § 3-2 a erstattes inntektstap frem til og med året den skadelidte fyller 21 år, som fase 1-oppgjør, og inntektstap etter dette som fase 2-oppgjør.

Utgangspunktet er som nevnt at erstatning til personer under 18 år vil bli forvaltet av statsforvalteren etter vergemålslovens regler hvis erstatningen utgjør mer enn 2 G. Erstatning for inntektstap frem til og med det året den skadelidte fyller 21 år, erstattes etter regler som gis i forskrift, jf. § 3-2 a annet ledd. Dersom det i forskriften skal kunne fastsettes særlige utmålingsregler for vergemålstilfellene som er basert på en lavere kapitaliseringsrente, er det en fordel om dette fremgår klart

av loven. Departementet har på den bakgrunn inntatt et forslag til en bestemmelse som presiserer dette i lovforslaget § 3-2 a nytt trettende ledd.

Når den skadelidte fyller 18 år, vil vergemålet opphøre med mindre det vedtas at det skal oppnevnes verge for personen etter reglene i vergemålsloven kapittel 4. Dette kan enten være et alminnelig vergemål, som er et frivillig støttetiltak, jf. § 20, eller personen kan være fratatt rettslig handleevne, jf. § 22. Det følger av vergemålsloven § 48 annet ledd at en person med verge som ikke er fratatt rettslig handleevne, må gi samtykke til at statsforvalteren forvalter midlene. Samtykke kreves likevel ikke dersom personen ikke er i stand til å forstå hva samtykket innebærer.

Gis det særlige utmålingsregler som er basert på en lavere kapitaliseringsrente, for erstatning som vil bli forvaltet av statsforvalteren etter reglene i vergemålsloven, blir det etter dette et spørsmål om i hvilke tilfeller disse særlige reglene skal benyttes. I noen tilfeller vil det være klart at den skadelidte vil ha behov for verge hele livet, for eksempel ved alvorlige fødselsskader. I andre tilfeller kan det være mer usikkert hvordan skaden utvikler seg, om det er sannsynlig at den skadelidte vil ha verge i sitt voksenliv, og også om den skadelidte kommer til å samtykke til forvaltning etter reglene i vergemålsloven. Etter departementets syn er det naturlig at dette spørsmålet vurderes når erstatningen for fase 2 skal fastsettes, jf. § 3-2 a tredje ledd. Det må da tas standpunkt til sannsynligheten for at erstatningen vil være underlagt forvaltning etter vergemålslovens regler. Dersom dette er sannsynliggjort, bør erstatningen fastsettes etter de reglene som er basert på den lavere kapitaliseringsrenten.

I lovforslaget i utredningen er erstatningen for inntektstap etter § 3-2 a tredje ledd første og annet punktum (den såkalte grunnerstatningen) foreslått oppjustert med nye antall G. Ved beregning av disse erstatningsbeløpene er det lagt til grunn en kapitaliseringsrente på 2,5 %. Det bør imidlertid fremgå av reglene hva erstatningsbeløpene vil utgjøre også i tilfeller der det er sannsynliggjort at erstatningen vil bli forvaltet etter reglene i vergemålsloven. Departementet har derfor innhentet

en beregning av beløpene for grunnerstatning basert på en kapitaliseringsrente på 1,5 %. Beregningen er foretatt av utrederen med bistand fra aktuar. Forslaget er basert på denne beregningen. På denne bakgrunn har departementet inntatt en ny regel om erstatning for vergemålstilfellene i lovforslaget § 3-2 a tredje ledd nytt tredje punktum. Etter forslaget erstattes inntektstap som nevnt i første og annet punktum med henholdsvis 77,2 G og 77,3 G i den grad det er sannsynliggjort at erstatningen skal plasseres som bankinnskudd etter vergemålsloven § 51 første ledd.

Hvilken erstatning som skal legges til grunn, vil etter dette bero på om forvaltning etter vergemålsloven er sannsynliggjort av den skadelidte. Den skadelidte må sannsynliggjøre både at han eller hun vil ha behov for verge i fremtiden, og at det vil bli gitt samtykke til at erstatningen skal forvaltes av statsforvalteren. Dette vil imidlertid ikke innebære noe strengt beviskrav. Det må vurderes ut fra vanlige beviskrav hva som etter en samlet vurdering fremstår som mest sannsynlig.

Inntektstapserstatningen skal fastsettes etter den foreslåtte bestemmelsen i tredje punktum «i den grad» det er sannsynliggjort at erstatningen skal forvaltes etter vergemålslovens regler. Er dette sannsynliggjort bare for deler av erstatningen, eller bare for en viss periode, kan erstatningen fastsettes delvis etter første eller annet punktum, og delvis etter tredje punktum. Man kan for eksempel se for seg at det er sannsynliggjort at 60 % av erstatningen skal forvaltes av statsforvalteren etter reglene i vergemålsloven, mens resten skal forvaltes på annen måte. I så fall fastsettes erstatningen slik at den utgjør 40 % av beløpet som følger av første eller annet punktum, og 60 % av beløpet som følger av lovforslagets tredje punktum.

Den lavere kapitaliseringsrenten for vergemålstilfeller vil kunne være relevant også for regler som i medhold av § 3-2 a skal fastsettes i forskrift. Den foreslåtte regelen i nytt trettende ledd vil gi hjemmel for dette. I forskriften vil det dermed kunne fastsettes ulike erstatningstabeller avhengig av om erstatningen vil bli forvaltet etter vergemålslovens regler eller ikke.

6 Erstatning for hjemmearbeidstap

6.1 Forslaget i utredningen

I utredningen foreslås det også en oppjustering av antallet G som etter § 3-2 a syvende ledd utgjør erstatning for tap i verdien av arbeid i hjemmet. I punkt 4.5 uttales det:

«Ved innføring av nye regler om standardisert barneerstatning, som trådte i kraft i 2018, ble en regel om erstatning for hjemmearbeidstap innført i § 3-2a, syvende ledd. Det ble gjort en grov standardisering med 4 G for tap av evne til tyngre hjemmearbeid (bokstav a)), og 8 G for tap av også evne til lettere hjemmearbeid (bokstav b)).

I og med at det her er tale om neddiskontering av fremtidige årstap over lang tid, bør det etter utreders oppfatning gjøres en justering i de standardiserte engangsbeløpene.

Noen regneeksempler viser at det er grunnlag for en viss oppjustering av de standardiserte beløpene som utbetale under barneerstatning til kompensasjon for tap av evne til hjemmearbeid:

Med årstap 20 834 kroner, kapitaliseringsrentefot 4 % og beregnet 57 årstap fra fylte 19 år til fylte 76 år blir engangserstatning 4 G; 474 459 kroner, som med 4 kroner overstiger 4 G (474 455 kroner). Dette tilsvarer dagens erstatning, jf. skl. § 3-2a, syvende ledd.

Med samme årstap og øvrige forutsetninger, men endret kapitaliseringsrentefot til 2,5 %, blir engangsbeløpet 637 255 kroner.

Forholdstallet mellom de to resultatene er $637\,255/474\,459 = 1,34$

Dette innebærer at standardiseringen i utgangspunktet bør økes med 34 %, noe som innebærer **erstatningssummer på 4 G x 1,34 = 5,36**.

Erstatningen for tap av evne også til lettere hjemmearbeid er standardisert til 8 G. Dersom man anvender samme forholdstall for oppjustering av erstatningen, blir resultatet **8 G x 1,32 = 10,72 G**.

Et premiss for justering av hjemmearbeids-erstatningen er at skatteulempetillettet var

innbakt i de opprinnelige tallstørrelsene som ble anvendt, se om dette NOU 2011: 16 s. 60 andre spalte. Utgangspunktet antas videreført av departementet under forberedelsen av innføringen av barneerstatningsreglene i 2018, se til dette Prop 110 L. (2014–2015) s. 34–36, som bygger videre på standardiseringsutvalgets arbeid, riktignok uten spesifikt å nevne spørsmålet om skatteulempetillegg. Ut fra konteksten er det all grunn til å anta at departementet forutsatte at skatteulempetillettet var innbakt i standardbeløpene.

Dette taler for kun å justere ut fra de tall som er anvendt i nåværende barneerstatning (4 G og 8 G) for eventuelt å foreta en mindre nedjustering fordi skatteulempetillettet bør være lavere som følge av at kapitaliseringsrentefoten er satt ned, jf. punkt 4.2 ovenfor.

Den omstendighet at skatteulempen må antas å bli noe lavere, jf. ovenfor, leder til at en standardisering med ny kapitaliseringsrente bør rundes av nedover fra de matematiske utregningene ovenfor. Skatteulempetillettet reduseres fra 24 % til 20 %. Endringen innebærer $4/124$ av henholdsvis summene 10,72 G og 5,36 G. Brøken $4/124$ utgjør 3,2 %. De justerte tallene blir da som følger: 10,72 G minus $(10,72 \times 3,2 \% =) 0,34$ G = 10,38 G. Videre 5,36 G minus $(5,36 \times 3,2 \% =) 0,17$ G = 5,19 G. Begge tall rundes av til nærmeste G. Avrunding nedover lar seg forsvare også fordi det kan påregnes ytterligere skattegunstige grep enn de som er skissert i regneeksempelet i punkt 4,2. Etter dette settes ny hjemmearbeids-erstatning til henholdsvis **5 G og 10 G**.

Under arbeidet med hjemmearbeids-erstatningsposten i NOU 2011: 16 *Standardisert personskadeerstatning* la standardiseringsutvalget, som det har fremgått, til grunn en tapsperiode frem til fylte 76 år. Det var, som nevnt, dette arbeidet Justisdepartementet tok utgangspunkt i da hjemmearbeids-erstatningen ble en egen post under innføringen av den nye bestemmelsen om barneerstatning. Utreder er kjent med at man i pasientskadesaker nå som praksis legger til grunn at hjemmearbeids-

erstatning beregnes til fylte 80 år. Utreder har i lojalitet til mandatet ikke funnet at denne praksisen utgjør tilstrekkelig grunn til å innarbeide økt aldersspenn for hjemmearbeid.»

6.2 Høringsinstansenes syn

I høringen er det bare *Nasjonalt klageorgan for helsetjenesten (Helseklage)* og *Statens sivilrettsforvaltning* som uttaler seg direkte om erstatning for hjemmearbeidstap.

Helseklage tar opp spørsmål om beregning av slik erstatning i vergemålstilfeller:

«Utvalget foreslår videre å øke hjemmearbeids-erstatning fra 4 G til 5 G ved varig tap av evnen til å utføre en vesentlig del av tyngre hjemmearbeid, og fra 8 G til 10 G ved varig tap av evnen til å utføre en vesentlig del av også lettere hjemmearbeid. Dette er blant annet basert på at kapitaliseringsrenten er 2,5 prosent, se punkt 4.5.

Det er også behov for å vite hva erstatningen utgjør dersom skadelidte er under vergemål hele livet og skal ha erstatningen beregnet etter en kapitaliseringsrente på 1,5 prosent. Videre er det behov for å vite hva erstatningen utgjør der barnet får erstatning med en kapitaliseringsrente på 1,5 prosent frem til 18 år og deretter 2,5 prosent.»

Statens sivilrettsforvaltning har en merknad av mer lovteknisk karakter:

«Dersom en finner at hjemmearbeids-erstatningen bør økes til 5G for tap av tyngre hjemmearbeid og 10G for lettere tap av hjemmearbeid, bør forslaget omfatte lovendring av syvende ledd.»

6.3 Departementets vurdering

Departementet viser til at erstatningen for hjemmearbeidstap i § 3-2 a syvende ledd skal kompensere for tap av evnen til å utføre arbeid i hjemmet. Hjemmearbeidstapserstatningen utbetales som en standardisert engangserstatning etter en gruppeinndeling som er regulert i bokstav a og bokstav

b. Bokstav a fastsetter slik erstatning ved varig tap av evnen til å utføre en vesentlig del av tyngre hjemmearbeid, mens bokstav b forhøyer denne erstatningen der evnen til å utføre en vesentlig del også av lettere hjemmearbeid er varig tapt. I utredningen er det lagt til grunn at det bør gjøres en justering i disse erstatningsbeløpene på bakgrunn av at det er tale om neddiskontering av fremtidige årstap over en lang tid. Det er foretatt beregninger av erstatningen med endret kapitaliseringsrente og foreslått oppjusterte erstatningsbeløp. Forslaget er ikke inntatt i utredningens lovforslag, men fremgår klart av utredningen punkt 4.5.

I høringen har det ikke kommet innvendinger mot forslaget og beregningene det baserer seg på. Departementet følger på denne bakgrunn opp forslaget i utredningen om at hjemmearbeidstapserstatningen i syvende ledd oppjusteres til 5 G i bokstav a og 10 G i bokstav b.

Det kan reises spørsmål om det bør fastsettes en egen erstatning for hjemmearbeidstap i tilfeller der den skadelidte antas å være under vergemål etter fylte 18 år, slik som *Nasjonalt klageorgan for helsetjenesten* tar opp i høringen. Departementet har bedt om at det beregnes hva denne erstatningen vil utgjøre beregnet med 1,5 % kapitaliseringsrente, og utrederen har med bistand fra aktuar foretatt slike beregninger. Ifølge disse beregningene vil erstatningen utgjøre 6,5 G for tap som nevnt i bokstav a og 13 G for tap som nevnt i bokstav b. Departementet foreslår på den bakgrunn at det i bestemmelsen inntas en ny regel om erstatningen i disse tilfellene. Det vises til lovforslaget til syvende ledd, som fastsetter hjemmearbeidstapserstatningen til de nevnte G-tallene i den grad det er sannsynliggjort at erstatningen skal plasseres som bankinnskudd etter vergemålsloven § 51 første ledd. På tilsvarende måte som for inntektstapserstatningen uttrykker formuleringen «i den grad» at erstatningen etter omstendighetene kan fastsettes delvis etter den alminnelige erstatningen for hjemmearbeidstap og delvis etter den særskilte erstatningen i vergemålstilfellene, for eksempel dersom det er sannsynliggjort at bare en del av erstatningsbeløpet skal plasseres som bankinnskudd etter reglene i vergemålsloven. Det vises til omtalen av det tilsvarende spørsmålet for inntektstapserstatningen i punkt 5.

7 Overgangsregler

7.1 Forslaget i utredningen

Utredningen punkt 5 gjelder overgangsregler. I punkt 5.1 gis det generelt uttrykk for at overgangsregler bør være enkle og retts teknisk gode i den forstand at de ikke etterlater tvil om tolkning eller inviterer til bevisstema som det er vanskelig å føre bevis for. Videre fremholdes det at overgangsregler ikke bør invitere til forsøk på omgåelser eller utfordre prinsippet om at lov og forskrift ikke skal ha tilbakevirkende kraft.

I utredningen punkt 5.3 og 5.4 vurderes overgangsregler for de foreslåtte nye forskriftsbestemmelsene om barneverstatning. Det foreslås et utgangspunkt om at de nye bestemmelsene skal gjelde for tilfeller der den erstatningsbetingende hendelsen finner sted etter at forskriften har trådt i kraft. Når det gjelder fase 2-oppgjør, foreslås særskilte overgangsregler. Utrederen viser til at det på tidspunktet for ikrafttreddelsen vil være en del erstatningsoppgjør som står i intervallet mellom fase 1-erstatning og utmåling av fase 2-erstatning. Utrederen ser ikke avgjørende grunner til at det må være konsistens mellom fase 1-oppgjøret og fase 2-oppgjøret. Han ser med andre ord ikke behov for at overgangsreglene må utformes slik at dersom fase 1-oppgjøret er utmålt etter de gamle reglene, må dette gjelde også for fase 2-oppgjøret. Når det gjelder fase 2-oppgjøret, foreslår han en regel om at de nye reglene i forskriften skal gjelde også «hvor oppgjør etter § 3-2a nr. 2 er foretatt, men hvor skadelidte ved ikrafttreddelsen ikke har påbegynt det året vedkommende fyller 21 år og oppgjøret ikke er avsluttet». Oppgjøret skal etter forslaget anses avsluttet «den dag skadelidte enten aksepterer oppgjør jf. § 3-2a nr. 3 femte punktum eller mottar betaling som nevnt i § 3-2a nr. 3 sjette punktum».

Utrederen uttaler i punkt 5.4.1 følgende om overgangsspørsmål i relasjon til fase 2-oppgjøret:

«Det vil på tidspunktet for ikrafttreddelse av den nye forskriften etter alt å dømme være en del erstatningsoppgjør som står i intervallet mellom fase 1-erstatning og utmåling av fase 2-erstatning.

En retts teknisk enkel regel ville være å legge til grunn at de oppgjør som har anvendt kapitaliseringsrente med 4 % ved fase 1-oppgjøret, skal anvende samme rente ved fase 2-oppgjøret. På den annen side er fase 1-oppgjøret bare i mindre grad gjenstand for en kapitalisering av erstatning for fremtidige tapsposter. Det er derfor ikke så sterke grunner til å vektlegge konsistens mellom fase 1-oppgjøret og fase 2-oppgjøret mht. kapitaliseringsrentefot.

I tillegg kommer at en slik løsning er vanskelig å forsvare ut fra rimelighetsbetraktninger og ut fra hensynet til at skadelidte skal ha full erstatning for sitt tap:

Det spiller her inn at det kan gå over 20 år mellom fase 1- og fase 2-oppgjør. At det går så mye som 10 år mellom første og annet oppgjør vil være relativt vanlig når ordningen først brukes. Det vises til at en del barn erfaringsmessig skades i årene før fylte elleve år. Det lange tidsrommet skaper en fare for uforholdsmessig lav erstatning i fase 2-oppgjøret dersom realrentenivået ble endret vesentlig mellom skadehendelsestidspunkt og utmålingstidspunkt for fase 2-erstatning. Effekten kan lede til en sosialt uforvarlig erstatning. Sosiale hensyn i alminnelighet står sterkt på personskadeerstatningsrettens område, jf. blant annet uttalelser i Rt-2014-1192 og bilansvarslovens forarbeider. Det er i tillegg er tale om en svak part, nemlig barn, som nyter et særskilt vern i Grunnloven § 104 og barnekonvensjonen artikkel 3. Disse forhold taler for å la fase 2-oppgjør som gjennomføres etter forskriftens ikrafttreddelse, følge de nye renteføttene 2,5 % og 1,5 %.

En innvending mot dette synspunktet kunne være betraktningen knyttet til Grunnloven § 97 nevnt ovenfor. Det kunne hevdes at argumentasjonen for at utmålingsregler skal følge tidspunktet for ansvarshendelsen må gjelde like mye for fase 2-erstatning som for fase 1-erstatning. Utreder mener likevel at denne argumentasjonen må vike for hensynet til at skadelidte skal oppnå full erstatning. Selv om den første erstatningen har blitt utmålt med 4 % rentefot, vil det ikke være rimelig at fase 2-

erstatningen bruker samme rente, jf. synspunktene ovenfor. Det kan tilføyes at det i erstatningsretten i alminnelighet er tradisjon for å la utmålingsspørsmålet følge oppgjørstidspunktets regulering. At man følger dette prinsippet ved fase 2-erstatningens utmåling vil derfor ikke være et brudd med tradisjonen.

Etter dette har utreder kommet til at fase 2-oppgjøret bør skje med anvendelse av den nye kapitaliseringsrentefoten på 2,5 % eller 1,5 %.

Utrederen uttaler følgende om overgangsspørsmål i relasjon til § 3-2 a tredje ledd femte og sjette punktum (omtalt som fjerde og femte punktum i første setning i sitatet nedenfor) i punkt 5.4.2:

«Mer problematisk er det å fastsette et klart skjæringstidspunkt for anvendelse av reglene i skl. § 3-2a nr. 3 fjerde og femte punktum, som lyder slik:

‘Er det åpenbart at den skadelidte er 100 prosent varig ervervsufør, kan erstatningen fastsettes tidligere enn det året den skadelidte fyller 21 år. Skadevolderen eller dennes representant kan også når som helst oppfylle sin betalingsforpliktelse ved å betale en erstatning som om den skadelidte er 100 prosent varig ervervsufør.’

Disse reglene har det til felles at de overlater til partene å fastsette oppgjørstidspunkt. Som det er formulert eksplisitt i Prop. 110 L (2014–2015) s. 55:

‘Ingen av partene kan før det året den skadelidte fyller 21 år, ensidig kreve oppgjør av erstatning for fase 2 utenom i de tilfellene hvor dette er særskilt hjemlet. Slik særskilt hjemmel finnes i femte og sjette punktum.’

Med dette utgangspunktet er det særlig vanskelig å gardere seg mot at ansvarssiden sørger for utbetaling etter femte punktum før ny, revidert forskrift trer i kraft. Dette er imidlertid en konsekvens av allerede vedtatte regler, som det vanskelig kan gripes inn i som følge av de skranker som settes av Grunnloven § 97. Formulert annerledes: Ansvarssiden har gjennom vedtakelsen av skl. § 3-2a nr. 3 sjette punktum blitt tilstått en rettighet som er vernet av Grunnloven. Denne oppfatningen må ses i sammenheng med at utformingen av barneverstatningsregelverket i § 3-2 a med tilhørende forskrifter har preg av å være et samlet kompro-

miss mellom skadevoldersiden og skadelidtesidens interesser.

Utreder foreslår at skjæringspunktet for fase 2 oppgjør skal være tidspunktet da skadelidte aksepterer et oppgjør etter § 3-2a nr. 3 femte punktum på dispositiv måte i henhold til avtalelovens regler. Det følger av alminnelig avtalerett at skjæringspunktet er når skadelidtes dispositive aksept har ‘kommet frem’ til skadevolder/den ansvarlige, jf. avtaleloven § 7.

Hvis dette tidspunktet skjer før dagen for ikrafttredelse av den nye forskriften, er skadelidte bundet til oppgjør med gjeldende kapitaliseringsrente.

På tilsvarende måte vil ansvarssiden, fortrinnsvis forsikringsselskaper kunne fremtvinge et oppgjør ved å bruke sin opsjon etter sjette punktum senest dagen før dagen for ikrafttredelse av den nye forskriften. Skjæringstidspunktet settes til det tidspunkt ansvarssidens innfrir beløpet i henhold til § 3-2a tredje ledd sjette punktum. Regelen må da forstås slik at betaling av det vesentlige av beløpet er tilstrekkelig, jf. § 3-2a tiende ledd siste punktum. Det er etter forarbeidene normalt tilstrekkelig at 3/4 av beløpet er erlagt, jf. Prop. 110 L (2024–2015) s. 57–58. For klarhets skyld bør det kreves at pengene er betalt til skadelidtes eller dennes representant sin konto, jf. gjeldsbrevloven § 3 jf. finansavtaleloven § 2-2 nr. 1 som presiserer dagens deklarasjonshovedregel slik at det avgjørende er at pengene er godskrevet ‘mottakerens betalings-tjenesteyter’.

7.2 Høringsinstansenes syn

Advokatforeningen tiltrer utredningens forslag til overgangsregler.

Personskadeforbundet LTN uttaler:

«Utredningen foreslår at ikrafttredelsen knyttes til når skadehendelsen fant sted.

Personskadeforbundet mener at barn og unge voksne erstatningsrettslige vern skal vektlegges særlig. I perioden fra innføring av kapitaliseringsrenteforskriften og frem til i dag blir barn og unge underkompensert på grunn av standardsatsene ikke ble justert i forbindelse med at forskriften trådte i kraft. Personskadeforbundet mener på prinsipielt grunnlag at utmålingsregler på utmålingstidspunktet må legges til grunn slik at også barn og unge som er skadet og som skades før standardsatsene

blir justert sikres 'full erstatning' Dette vil også harmonere med det skjæringstidspunkt som ble valgt ved innføring av kapitaliseringsrente-forskriften.

Subsidiært mener Personskadeforbundet at konstateringstidspunktet benyttes, slik det ble gjort da barneerstatningen opprinnelig ble innført. Konstateringstidspunktet kan for øvrig gis samme innhold etter barneerstatnings-reglene som etter yrkesskadeforsikringsloven § 21.

Utover dette deler Personskadeforbundet utredningens oppfatning at ny forskrift uansett må anvendes for fase II oppgjøret når dette finner sted etter forskriftens ikrafttredelse.»

7.3 Departementets vurdering

Departementet følger opp forslagene i utredningen om at de nye reglene skal gjelde for tilfeller der den erstatningsbetingende hendelsen finner sted etter at loven har trådt i kraft, og at de for fase 2-oppgjøret i tillegg skal gjelde der den erstatningsbetingende hendelsen har funnet sted før loven har trådt i kraft, dersom erstatnings-oppgjøret ikke er avsluttet ved lovens ikrafttredelse.

Departementet er enig i at det samlet sett er gode grunner som taler for å velge tidspunktet for den erstatningsbetingende hendelsen som skjæringstidspunkt.

Videre er departementet enig i at gode grunner kan tale for at det gis en egen overgangsregel

for fase 2-oppgjør. Ettersom erstatning etter § 3-2 a som hovedregel er basert på en tofasemodell, vil det som nevnt i utredningen være en del erstatningssaker som ved ikrafttredelsen av nye regler befinner seg i intervallet mellom fase 1-oppgjør og fase 2-oppgjør. Som det fremgår av punkt 3, kan det gå lang tid mellom disse oppgjørstidspunktene. Dersom tidspunktet for den erstatningsbetingende hendelsen settes som skjæringstidspunkt for anvendelse av de nye reglene både for fase 1- og fase 2-oppgjør, vil det ha som konsekvens at de någjeldende reglene vil kunne få anvendelse på erstatningsoppgjør i inntil rundt 20 år frem i tid. Departementet er også enig i avveiningene i utredningen på dette punktet, der prinsippet om full erstatning og de sosiale hensynene som gjør seg gjeldende, tillegges større vekt enn de motstridende hensynene. Når det gjelder forholdet til Grunnloven § 97, er departementet enig med utrederen i at løsningene som foreslås, vil være godt innenfor handlingsrommet etter bestemmelsen.

Departementet foreslår en noe annen ordlyd enn forslaget i utredningen, blant annet ved at presiseringen av når oppgjøret anses avsluttet, er utformet med utgangspunkt i ordlyden i § 3-2 a tiende ledd. Etter en samlet vurdering har departementet kommet til at den mest hensiktsmessige løsningen synes å være at det avgjørende kriteriet er om oppgjøret er avsluttet ved lovens ikrafttredelse, slik at utredningens vilkår om at den skadelidte ved ikrafttredelsen ikke har påbegynt året vedkommende fyller 21 år, ikke er foreslått videreført i departementets forslag.

8 Økonomiske og administrative konsekvenser

Forslaget om å oppjustere den standardiserte erstatningen som er fastsatt i skadeserstatningsloven § 3-2 a, vil medføre at de skadelidte vil få erstatningsbeløp som i større grad er i samsvar med prinsippet om full erstatning. Forslaget vil dermed føre til høyere erstatningsutbetalinger for forsikringsselskapene. *Finans Norge* gir i høringen uttrykk for at dette er en nødvendig konsekvens og akseptabel kostnadsøkning fordi målet er et riktigst mulig erstatningsnivå for skadelidte. Når det gjelder konsekvenser for forsikringspremiene, påpeker Finans Norge at det vil være fullt og helt opp til det enkelte forsikringsforetak å gjøre sine beste vurderinger med hensyn til hvordan det skal opptre i markedet og

etterleve regelverket om forholdet mellom risiko og prising.

Forslaget vil også kunne få økonomiske konsekvenser for staten, særlig for pasientskadeordningen. Det er anslått at de regionale helseforetakene vil få høyere kostnader på rundt 45 millioner kroner årlig. Forslaget vil i prinsippet også kunne få betydning for voldserstatningsordningen, men det er antatt at endringen vil få liten betydning for størrelsen på utbetalinger etter denne ordningen. I den grad kommuner blir erstatningsansvarlig for personskader på barn som omfattes av § 3-2 a, vil de kunne bli berørt av forslaget, men det antas ikke å være tale om kostnader av vesentlig betydning for kommunene.

9 Merknader til de enkelte bestemmelsene

Til § 3-2 a

I *tredje ledd* foreslås endringer i de standardiserte erstatningsbeløpene som utgjør grunn-erstatningen for fase 2-oppgjør i tofasemodellen for inntektstapserstatning til barn. Endringene innebærer at de fastsatte G-tallene (folketrygdens grunnbeløp) oppjusteres sammenliknet med den gjeldende bestemmelsen som følge av at en lavere kapitaliseringsrente er lagt til grunn for beregningen. I tredje ledd *første punktum* foreslås det at inntektstap etter det året den skadelidte fyller 21 år, erstattes med 63,4 G og utmåles dette året. Sammenliknet med den gjeldende bestemmelsen innebærer dette en oppjustering av erstatningen fra 50,8 G. I tredje ledd *annet punktum*, som fastsetter erstatning der utmålingen først skjer et senere år enn det som er nevnt i første punktum, oppjusteres erstatningen fra 51,8 G til 64 G. Det vises for øvrig til alminnelige merknader punkt 4.

I *nytt tredje punktum* gis en regel om grunnerstatning for inntektstap for fase 2 i tilfeller der det er sannsynliggjort at erstatningen skal plasseres som bankinnskudd etter vergemålsloven § 51 første ledd. Det er den skadelidte som må sannsynliggjøre dette, men «sannsynliggjort» innebærer ikke noe krav utover alminnelige bevisregler om sannsynlighetsovervekt. I disse tilfellene er erstatningen beregnet ut fra en kapitaliseringsrente på 1,5 % i stedet for 2,5 % på bakgrunn av at den skadelidte ikke står fritt med hensyn til investering av erstatningsmidlene. Dermed blir inntektstapserstatningen høyere i disse tilfellene enn den som er angitt i tredje ledd første og annet punktum, henholdsvis 77,2 G dersom erstatningen utmåles det året den skadelidte fyller 21 år, og 77,3 G dersom erstatningen utmåles senere. Om det skal gis erstatning beregnet med alminnelig kapitaliseringsrente eller den særskilte vergemålsrenten, må vurderes på det tidspunktet det skal fastsettes erstatning for fase 2. Forslaget er nærmere omtalt i alminnelige merknader punkt 5. Som det fremgår der, kan det være aktuelt at deler av erstatningen fastsettes etter første eller annet punktum, mens resten fastsettes etter tredje punktum.

Endringen i *fjerde punktum* er en justering som følge av at det inntas et nytt tredje punktum i bestemmelsen. Endringen innebærer at regelen om at erstatningen reduseres forholdsmessig om den skadelidtes ervervsuførhet er lavere enn 100 prosent, også vil omfatte erstatning etter nytt tredje punktum.

I *syvende ledd* foreslås endringer i erstatningen for hjemmearbeidstap. Erstatningen for slikt tap foreslås hevet til 5 G ved varig tap av evnen til å utføre en vesentlig del av tyngre hjemmearbeid (bokstav a) og 10 G ved varig tap av evnen til å utføre en vesentlig del av også lettere hjemmearbeid (bokstav b). I *nytt annet punktum* foreslås noe høyere erstatningsbeløp i den grad det er sannsynliggjort at erstatningen skal plasseres som bankinnskudd etter vergemålsloven § 51 første ledd, med andre ord der den skadelidte antas å forbli under vergemål etter fylte 18 år. I disse tilfellene er erstatning etter første punktum bokstav a satt til 6,5 G og erstatning etter første punktum bokstav b til 13 G. Om forslaget vises det for øvrig til alminnelige merknader punkt 6.

Nytt trettende ledd inneholder en forskriftshjemmel for fastsettelse av særlige utmålingsregler i vergemålstilfeller. Bestemmelsen presiserer at det i forskrift gitt i medhold av § 3-2 a (som i annet, tredje og sjette ledd viser til at Kongen kan gi regler i forskrift), kan fastsettes særlige utmålingsregler for tilfeller der det er sannsynlig at erstatningen skal plasseres som bankinnskudd etter vergemålsloven § 51 første ledd. Det kan eksempelvis gis egne standardiserte erstatningsbeløp i tabellform for disse tilfellene.

Til ikrafttredelses- og overgangsreglene

Det følger av *nr. 1* at loven skal gjelde fra den tid Kongen bestemmer.

I *nr. 2* er det foreslått en overgangsregel som angir skjæringstidspunktet for anvendelsen av de nye reglene. Det vises til nærmere omtale i punkt 7.

I *nr. 3* foreslås en hjemmel for departementet til å gi øvrige overgangsregler. Utmålingsreglene i loven har nær sammenheng med utmålings-

reglene som fastsettes i forskriften. Lovens overgangsregler og forskriftens overgangsregler må dermed også ses i sammenheng. Det kan derfor være behov for å tilpasse overgangsregelen i nr. 2 til overgangsreglene for de kommende forskriftsreglene. Det foreslås derfor en adgang til å gjøre unntak fra overgangsreglene som er foreslått i nr. 2, i de overgangsreglene som fastsettes av departementet i medhold av nr. 3.

Justis- og beredskapsdepartementet

t i l r å r :

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et fremlagt forslag til proposisjon til Stortinget om endringer i skadeserstatningsloven (inntektstaps-erstatning til barn – kapitaliseringsrente).

Vi HARALD, Norges Konge,

s t a d f e s t e r :

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak til lov om endringer i skadeserstatningsloven (inntektstaps-erstatning til barn – kapitaliseringsrente) i samsvar med et vedlagt forslag.

Forslag

til lov om endringer i skadeserstatningsloven (inntektstapserstatning til barn – kapitaliseringsrente)

I

I lov 13. juni 1969 nr. 26 om skadeserstatning gjøres følgende endringer:

§ 3-2 a tredje ledd første til fjerde punktum skal lyde:

Inntektstap etter det året den skadelidte fyller 21 år, erstattes med 63,4 G og utmåles dette året. Dersom utmålingen likevel først skjer et senere år, fastsettes erstatningen til 64 G. *I den grad det er sannsynliggjort at erstatningen skal plasseres som bankinnskudd etter vergemålsloven § 51 første ledd, erstattes inntektstap som nevnt i første og annet punktum med henholdsvis 77,2 G og 77,3 G.* Er den skadelidtes ervervsuførhet lavere enn 100 prosent, reduseres erstatningen etter første, annet og tredje punktum forholdsmessig.

Tredje ledd nåværende fjerde til åttende punktum blir femte til niende punktum.

§ 3-2 a syvende ledd skal lyde:

7. I tillegg til erstatning etter annet og tredje ledd eller etter sjette ledd erstattes tap i verdien av arbeid i heimen med

- a. 5 G ved varig tap av evnen til å utføre en vesentlig del av tyngre hjemmearbeid, eller
- b. 10 G ved varig tap av evnen til å utføre en vesentlig del av også lettere hjemmearbeid.

I den grad det er sannsynliggjort at erstatningen skal plasseres som bankinnskudd etter vergemåls-

loven § 51 første ledd, erstattes tap som nevnt i første punktum bokstav a med 6,5 G og tap som nevnt i første punktum bokstav b med 13 G.

§ 3-2 a nytt trettende ledd skal lyde:

13. I forskrift gitt av Kongen etter paragrafen her kan det fastsettes særlige utmålingsregler for tilfeller der det er sannsynlig at erstatningen skal plasseres som bankinnskudd etter vergemålsloven § 51 første ledd.

II

1. Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.
2. Endringene i skadeserstatningsloven § 3-2 a tredje og syvende ledd gjelder for tilfeller der den erstatningsbetingende hendelsen finner sted etter at loven har trådt i kraft. Endringene gjelder også for tilfeller der den erstatningsbetingende hendelsen har funnet sted før loven har trådt i kraft, dersom oppgjøret for inntektstapserstatningen eller hjemmearbeidstapserstatningen ikke fullt ut er avsluttet ved lovens ikrafttredelse. Oppgjøret anses avsluttet når partene har kommet til enighet, det er truffet rettskraftig avgjørelse, eller betalingsforpliktelsen er gjort opp etter skadeserstatningsloven § 3-2 a tredje ledd nåværende sjette (nytt syvende) punktum.
3. Departementet kan gi overgangsregler. I overgangsreglene kan det gjøres unntak fra reglene i nr. 2.

